

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Розвиток операцій кредитування фізичних осіб:
сучасна проблематика та перспективи

Виконав: здобувач освіти групи ФК-23-1зм
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Тарасова Аліна Геннадіївна
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник к.е.н., доц. Новікова Л.Ф.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2025

АНОТАЦІЯ

Тарасова А. Г. Розвиток операцій кредитування фізичних осіб: сучасна проблематика та перспективи

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

У роботі розглянуто теоретико-методологічні засади операцій кредитування фізичних осіб в сучасних умовах, розкрито економічну сутність, види та особливості кредитування фізичних осіб. Досліджено сучасні тенденції кредитування фізичних осіб в Україні. Оцінено діяльність АТ «АБ «Радабанк» на ринку банківських послуг та проведено аналіз операцій кредитування фізичних осіб. На основі проведеного аналізу визначено вплив макроекономічних та внутрішньобанківських показників на кредитний ризик та діяльність АТ «АБ «Радабанк». Зроблено обґрунтовані висновки та надані практичні рекомендації щодо перспектив розвитку операцій кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк».

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 86 сторінках, містить 29 таблиць, 16 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел включає 48 найменувань.

Ключові слова: банківський кредит, споживчий кредит, іпотечний кредит, позичальник, кредитний портфель, кредитна діяльність, кредитний ризик.

ANNOTATION

Tarasova A. G. Development of lending operations for individuals: current problems and prospects.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 «Finance, banking, insurance and stock market». – University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The paper examines the theoretical and methodological principles of lending operations to individuals in modern conditions, reveals the economic essence, types and features of lending to individuals. Modern trends in lending to individuals in Ukraine are studied. The activities of JSC "AB "Radabank" in the banking services market are assessed and an analysis of lending operations to individuals is conducted. Based on the analysis, the impact of macroeconomic and intra-bank indicators on credit risk and the activities of JSC "AB "Radabank" is determined. Reasoned conclusions are made and practical recommendations are provided regarding the prospects for the development of lending operations to individuals of JSC "AB "Radabank".

The master's qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of used sources, appendices, presented on 86 pages, contains 29 tables, 16 figures, 5 appendices. The list of used sources includes 48 items.

Key words: bank loan, consumer loan, mortgage loan, borrower, loan portfolio, lending activity, credit risk.

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПЕРАЦІЙ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	7
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ	24
2.1	Аналіз сучасних тенденцій кредитування фізичних осіб в Україні	24
2.2	Аналіз діяльності АТ «АБ «Радабанк» на ринку банківських послуг	32
2.3	Аналіз операцій кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк»	45
РОЗДІЛ 3	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПЕРАЦІЙ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ АТ «АБ «РАДАБАНК»	57
3.1	Впровадження нових видів кредитування фізичних осіб у діяльність АТ «АБ «Радабанк» з урахуванням світового досвіду	57
3.2	Прогнозування впливу макроекономічних та внутрішньобанківських показників на кредитний ризик та діяльність АТ «АБ «Радабанк»	73
ВИСНОВКИ		82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		87
ДОДАТКИ		92

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах, особливо в умовах війни та економічної кризи, питання доступу до фінансування набуває особливої актуальності як для юридичних, так і для фізичних осіб. Операції з кредитування фізичних осіб є одним із найбільш динамічних сегментів ринку банківських продуктів, оскільки це безпосередньо стосується потреб населення, зокрема в таких сферах, як придбання житла, автомобілів, оплата навчання, лікування та інші невідкладні витрати.

Жорсткі умови міжбанківської конкуренції, що характерні для сьогодення, змушують банки активно шукати нові шляхи підвищення ефективності кредитування. Це включає в себе не лише вдосконалення умов надання кредитів, але й залучення нових технологій, покращення інфраструктури, збільшення доступності банківських послуг для широких верств населення.

Однак поряд із позитивними тенденціями існує й ряд серйозних проблем. Однією з основних є питання неповернення кредитів, що залишається однією з найактуальніших проблем для банківської системи.

Дослідженню теоретичних питань організації банківського кредитування фізичних осіб присвячено праці вітчизняних вчених-економістів, зокрема, Ю. Алескерової [2], Ю. Великого [7], Н. Дехтяря [10], О. Комісарчик [17], О. Купрієнко [18], А. Сидорової [36], Н. Яковенко [44] та інших. У даних працях розглядається питання змісту, форм розвитку та ролі операцій кредитування фізичних осіб в Україні. Н. Бондаренко [5], Б. Данилишин [9], В. Зимовець [11], О. Іршак [15], А. Москальов [22] та інші аналізували сучасний стан кредитування фінансових осіб. Проблеми банківського кредитування фізичних осіб в Україні також досліджували такі вчені, як Н. Антипенко [3], О. Дзюблюк [4], В. Савчук [32], Я. Чайковський [42]. Методи оцінки кредитоспроможності розглядаються у роботах вітчизняних науковців С. Степаненко [37], В. Танасієнко [39], В. Лагутін [20] та інших. Проте, незважаючи на значну увагу до питання кредитування фізичних осіб, ця тема потребує подальших глибоких наукових досліджень і

розробок, особливо в умовах економічної нестабільності, з метою виявлення проблем та тенденцій і пошуку шляхів удосконалення існуючих форм кредитування фізичних осіб.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методологічних засад та практичних аспектів операцій банківського кредитування фізичних осіб в сучасних умовах та визначення проблем і перспектив їх розвитку.

Досягнення мети зумовило необхідність вирішення наступних **завдань**:

- визначити економічну сутність, види та особливості кредитування фізичних осіб;
- розкрити соціально-економічне значення кредитування фізичних осіб;
- дослідити сучасні тенденції кредитування фізичних осіб в Україні;
- проаналізувати діяльності АТ «АБ «Радабанк» на ринку банківських послуг;
- провести аналіз операцій кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк»;
- розробити напрями розвитку операцій кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк».

Об'єктом дослідження виступає процес кредитування фізичних осіб в умовах економічної нестабільності в банківських установах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів організації операцій кредитування фізичних осіб в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети застосовувався комплекс загальнонаукових методів, що дозволило детально вивчити проблеми та тенденції розвитку кредитування фізичних осіб. Логічне узагальнення - цей метод був застосований для обробки вивчених матеріалів та праць, що дозволило сформулювати загальні висновки, що стосуються ефективності кредитування фізичних осіб, а також виявити основні тенденції в цій сфері. Класифікація - метод класифікації був використаний для систематизації отриманої інформації про різні види кредитування фізичних осіб та окремих сегментів банківських послуг. Метод угруповань - використовувався для групування інформації про

різні сегменти. Розрахунок фінансових коефіцієнтів дозволив отримати точні цифри та виявити потенційні проблеми, які можуть виникнути під час надання кредитів. Дедуктивний метод використовувався для формулювання загальних теоретичних положень на основі вивчених прикладів і конкретних даних. Зведення - цей метод застосовувався для інтеграції всіх отриманих результатів і узагальнення отриманих висновків. Структурно-функціональний метод був використаний для формування концептуального бачення кредитування як економічної категорії, а також для визначення специфіки системи банківського кредитування фізичних осіб. Графічний метод використовувався для ілюстрації та систематизації отриманих результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. Результати даного дослідження мають практичне значення для АТ «АБ «Радабанк» і можуть бути використані для вдосконалення процесу кредитування фізичних осіб, що дозволить зменшити кредитні ризики та підвищити ефективність банківських операцій. Впровадження запропонованих напрямів розвитку може позитивно вплинути на здатність банку адаптуватися до змінюваного економічного середовища та забезпечити стабільність у кредитній діяльності.

Інформаційну базу дослідження складають чинні законодавчі та нормативні документи України, наукові праці вчених-економістів з питань кредитування фізичних осіб, навчальні посібники, інформація Інтернет-ресурсів, статистична інформація НБУ, публікації періодичних видань, а також матеріали, що відображають фінансову діяльність АТ «АБ «Радабанк».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 86 сторінках, містить 29 таблиць, 16 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел включає 48 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПЕРАЦІЙ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасній економіці кредит відіграє ключову роль у забезпеченні економічного розвитку країни та є важливою складовою економічного зростання. Цей фактор стимулює розвиток системи кредитування фізичних осіб, яка є однією з найбільш динамічних частин ринку банківських послуг. Кредитування фізичних осіб безпосередньо відповідає на різноманітні потреби та можливості клієнтів у різних сферах життя, що робить його важливою складовою економічної діяльності. Зокрема, зростання доступності фінансових послуг, швидкий і зручний доступ до кредитів завдяки новітнім технологіям, а також зміни в економічному та соціальному середовищі створюють умови для активного розвитку цього сегменту.

Згідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [26]: «банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги».

Також у Законі України «Про банки і банківську діяльність» визначено, що «банківська діяльність - залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб» [26].

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність»: «банківський кредит - будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми» [26].

Поняття «роздрібний банківський бізнес» має різні трактування серед економістів та дослідників. Спеціалізовані термінологічні словники визначають

роздрібну банківську діяльність (від англ. retail banking) як надання банківських послуг для індивідуальних клієнтів, тобто для широкого кола приватних осіб, таких як домогосподарства і приватні підприємці, за винятком дуже заможних верств населення [44]. На думку науковця О. Комісарчика, однією з характерних особливостей роздрібних банківських послуг є робота з малими грошовими сумами [17]. У свою чергу, В. Сидоренко у своїх працях підкреслює, що продуктовий ряд роздрібно-банківського бізнесу має бути орієнтований на клієнта, забезпечувати легкий доступ до продуктів та бути простим і зрозумілим для споживача [35].

В табл. 1.1 представлено різноманітні наукові тлумачення поняття «роздрібний банківський бізнес».

Таблиця 1.1

Наукові тлумачення поняття «роздрібний банківський бізнес»

Автор	Визначення
В. Д. Лагутін [20]	банківські операції з приватними клієнтами, у тому числі і малий бізнес
О. В. Комісарчик [17]	обслуговування банками індивідуальних клієнтів - фізичних осіб, приватних підприємців і підприємств малого бізнесу
О. В. Купрієнко [18]	новий тип організації банківської діяльності, що спирається на клієнтоорієнтовану інноваційну стратегію банків та охоплює сегмент клієнтів ритейлу
О.В. Дзюблюк [4]	система відносин банку і клієнта, заснована на наданні стандартизованих банківських послуг, за допомогою методу поточних продажів приватним особам, підприємцям і підприємствам
О. В. Васюренко [6]	функціонально відособлена система відносин між банком і приватними клієнтами щодо продажу банківських продуктів на основі використання уніфікованих процесів обробки банківської інформації, єдиної технології здійснення банківських операцій та інструментарно-методичного апарату теорії масового обслуговування
С. В. Мочерний [23]	сукупність наданих банком послуг для широкого кола приватних осіб і дрібних підприємців
М. І. Савлук [31]	обслуговування банками «окремих осіб» (індивідуалів), представників малого бізнесу

Зважаючи на масштабне поширення роздрібних банківських продуктів, цільова група клієнтів, на яку орієнтований банк, є досить широкою. Їх об'єднує спільна риса — невеликі обсяги споживання банківських послуг, тобто це, в основному, «дрібні» клієнти, більшість з яких складають фізичні особи. Враховуючи це, можна сказати, що роздрібний банківський бізнес — це діяльність банку, спрямована на надання найрізноманітніших фінансових послуг індивідуальним клієнтам, зокрема фізичним особам та приватним підприємцям (суб'єктам малого бізнесу).

Термін «фізична особа» у цивільному законодавстві [41] означає будь-яку людину (громадянина України, іноземця або особу без громадянства), у тому числі фізичну особу-суб'єкта підприємницької діяльності, яка бере участь у правових відносинах.

Операції роздрібного кредитування фізичних осіб є формою економічних відносин між банком та позичальником, яка передбачає надання населенню тимчасово вільних грошових ресурсів банку на умовах повернення, строковості та платності [22].

Варто зазначити, що у більшості літературних джерел поняття «банківське кредитування фізичних осіб» часто ототожнюється з поняттям «споживче кредитування». Як зазначають М. Савлук, А. Мороз та М. Пуховкіна, «кредитування фізичних осіб — це форма економічних відносин між позичальником і банком, що передбачає надання населенню грошових коштів на умовах повернення, строковості, платності та забезпечення акумульованих банком тимчасово вільних грошових ресурсів» [31].

Я. Чайковський визначає споживчий кредит як сукупність відносин, що пов'язані з рухом позичкового капіталу між кредитором і позичальником — фізичною особою — резидентом, в національній грошовій одиниці або товарній формі на основі укладеного кредитного договору. Споживчий кредит надається за принципами забезпеченості, повернення, терміновості, платності та цільової спрямованості для забезпечення споживання [42].

Розглядаючи різні підходи до визначення споживчого кредиту, можна

помітити, що кожен науковець або експерт підходить до цієї категорії з різних перспектив, залежно від акцентів у своїх дослідженнях.

С.В. Мочерний визначає споживчий кредит як кредит, який надається фізичним особам-резидентам України для придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається в розстрочку, якщо умови кредитного договору не передбачають інше [23].

Н.А. Дехтяр розглядає споживчий кредит як кредит, що надається постачальниками товарів та послуг споживачам на умовах розстрочення, відстрочення платежу або при використанні кредитних карток [10].

Ю.В. Алескерова та А.Д. Дзюбенко пропонують більш широкий підхід до сутності споживчого кредиту, вказуючи, що споживчий кредит — це позичкові кошти, надані банками, підприємствами чи державою населенню для різних цілей, зокрема на купівлю товарів, кооперативне житлове будівництво, розвиток фермерства та інші [2].

В.Т. Сусіденко акцентує на цільовій формі кредитування фізичних осіб, зазначаючи, що споживчий кредит може бути наданий у вигляді кредиту покупцеві товару (відстрочка платежу) або безпосередньо на купівлю товару банком, при цьому передбачається забезпечення, повернення, строковість та платність [38].

Законодавче визначення споживчого кредиту в Україні міститься в кількох нормативно-правових актах. Зокрема, у Законі України "Про споживче кредитування" зазначено, що це грошові кошти, надані споживачеві для придбання товарів, робіт або послуг, які не пов'язані з підприємницькою діяльністю [28]. Цей закон охоплює лише грошову форму споживчого кредиту, не враховуючи товарну форму. В свою чергу, Закон України "Про захист прав споживачів" фокусується на тому, що споживчі кредити надаються фінансовими установами (банками, кредитними спілками, ломбардами) для придбання продукції [29].

У табл. 1.2 наведено класифікацію, що дозволить візуально систематизувати різні види кредитів, що надаються фізичним особам.

Класифікація кредитів для фізичних осіб

Критерій відбору	Вид кредиту
за суб'єктом кредитної угоди	- банківський споживчий кредит; - кредит, наданий населенню торговельними організаціями; - споживчі позики кредитних установ небанківського типу; - приватні та особисті споживчі позики, які відображають кредитні відносини між приватними особами та формуються за схемою «фізична особа - фізична особа»; - споживчий кредит, наданий позичальником безпосередньо на підприємствах, де вони працюють.
за способом надання позики	- цільові; - нецільові
за цільовим призначенням	- інвестиційні; - для купівлі товарів та сплати послуг; - на нецільові споживчі потреби; - чекові; - банківські кредитні картки.
за укрупненими об'єктами	- кредити на поточні потреби; - кредити на капітальні потреби.
за забезпеченням кредиту	- забезпечені; - незабезпечені.
за терміном кредитування	- довгострокові; - короткострокові.
за характером кругообігу коштів	- з розстрочкою платежу; - револьверні (відновлювальні); - одноразового погашення.
за способом сплати нарахування	- з утриманням відсотків у момент надання; - зі сплатою відсотків у момент погашення; - зі сплатою відсотків рівними внесками протягом усього терміну користування

У сучасній економічній літературі існує велика кількість класифікацій споживчих кредитів, які науковці здійснюють за різними ознаками. Це може бути класифікація за:

- формою надання (грошова чи товарна форма),
- цільовим призначенням (кредити на побутові потреби, кредити на купівлю автомобілів, на навчання тощо),
- умовами погашення (розстрочка, кредитні картки, кредити з відстроченим платежем),
- тривалістю кредитування (кредити короткострокові, середньострокові, довгострокові),

- типом забезпечення (кредити без забезпечення та з забезпеченням).

Така класифікація допомагає глибше розуміти різноманітність продуктів на ринку споживчого кредитування і дозволяє адаптувати кредитні пропозиції для різних категорій клієнтів.

В табл. 1.3 наведено види банківського кредитування фізичних осіб.

Таблиця 1.3

Види банківського кредитування фізичних осіб

Назва	Особливості	Сегмент клієнтів
Овердрафт на банківській картці	поточний рахунок з кредитним лімітом, який автоматично погашається з кожним надходженням коштів та автоматично поновлюється після погашення заборгованості	ВПІ-сегмент, мас-сегмент
Кредитна картка	фінансовий інструмент, який одночасно забезпечує доступ до банківського рахунку та до кредитування. Кредитка обслуговує інтереси трьох учасників економічних відносин - кредитора, позичальника й продавця споживчих товарів	ВПІ-сегмент, мас-сегмент
Іпотечний кредит	призначено для покупки, будівництва або ремонту житла. Це один з найбільших і найбільш довготривалих кредитних продуктів, який потребує певної кредитної історії та забезпечення у вигляді самої нерухомості.	ВПІ-сегмент, мас-сегмент
Кредит на придбання автомобіля	кредити, що надаються на покупку транспортних засобів, як правило, надаються під заставу автомобіля та з відносно коротшими термінами погашення.	ВПІ-сегмент, мас-сегмент
Інвестиційний кредит	кредит надається однією сумою або у вигляді кредитної лінії домогосподарствам на будівництво або ремонт	ВПІ-сегмент, мас-сегмент
Кредит на розвиток приватного господарства	приватних підприємців або фізичних осіб, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю. Це може бути кредит на розвиток бізнесу, закупівлю обладнання, покриття поточних витрат тощо.	мас-маркет
Споживчий кредит на оплату будь-яких товарів чи послуг	кредити для задоволення особистих потреб, таких як покупка побутової техніки, меблів, оплата навчання, лікування, подорожей тощо. Можуть бути як без забезпечення, так і з ним	мас-сегмент
«Енергоефективне» кредитування	кредити на заміну вікон, утеплення будинків, заміну опалювальних систем тощо	мас-сегмент

Організація та розвиток кредитування фізичних осіб є важливим елементом стратегії банків, оскільки воно дозволяє диверсифікувати банківську діяльність, збільшувати доходи та зміцнювати фінансову стабільність. З точки

зору клієнтів, кредитування фізичних осіб не тільки задовольняє потреби населення в грошових коштах, але й має вагомий соціальний ефект, оскільки стимулює підвищення якості життя, надаючи можливість реалізувати особисті плани та потреби, такі як покупка житла, авто, проведення навчання чи лікування.

Кредитування фізичних осіб справді має важливе соціальне значення, оскільки воно дозволяє громадянам покращити своє матеріальне становище, отримуючи доступ до різноманітних товарів та послуг, яких вони не могли б придбати без кредиту. Це підвищує рівень життя, стимулює споживчий попит та сприяє загальному економічному розвитку. Зокрема, через можливість користуватися кредитними коштами фізичні особи можуть задовольняти різноманітні споживчі потреби, що позитивно впливає на рівень соціальної справедливості, знижуючи економічні бар'єри для менш забезпечених верств населення.

З метою більш ґрунтовного аналізу потреб у споживчому кредитуванні, можна згрупувати їх за певними категоріями:

- потреби в побутовій техніці, електроніці, меблях, кухонних приладах тощо. Це одна з найпоширеніших категорій споживчих кредитів, яка часто стимулює кредитування за допомогою безвідсоткових розстрочок або спеціальних пропозицій для покупців;

- кредити на оплату навчання у вищих навчальних закладах, підвищення кваліфікації, курси іноземних мов, тренінги тощо. Освітні кредити зазвичай надаються на вигідних умовах, щоб забезпечити доступ до освіти для широких верств населення;

- споживчі кредити для фінансування медичних послуг, лікування, хірургічних втручань, стоматологічних процедур. Це особливо важливі кредити, які дозволяють отримати необхідну медичну допомогу, не чекаючи накопичення коштів;

- іпотечне кредитування, кредити на придбання житла, ремонти або будівництво. Кредити на житло є основним фінансовим інструментом для сімей,

які хочуть придбати власне житло або покращити умови проживання;

- кредити на покупку автомобілів, мотоциклів, велосипедів, а також для фінансування витрат на транспортні засоби;

- споживчі кредити на організацію подорожей, відпочинок, туристичні путівки, культурні та спортивні заходи. Ці кредити дозволяють людям реалізувати їхні подорожі чи відпочинок, які можуть бути недоступні без допомоги фінансування;

- кредити для забезпечення сімейних потреб, таких як купівля дитячих товарів, меблів, одягу та взуття, а також для планування сімейного бюджету;

- кредити на придбання інвестиційних товарів або активів, таких як коштовності, антикваріат, твори мистецтва або інші предмети, які можуть бути джерелом прибутку або цінними активами.

Рис. 1.1. Групування споживчих потреб за видами

Таким чином, групування споживчих потреб за певними ознаками, як представлено на рисунку 1.1., дозволяє банкам не лише ефективніше реагувати

на запити своїх клієнтів, а й пропонувати більш адаптовані та персоналізовані кредитні продукти. Водночас це сприяє значному поліпшенню життєвого рівня населення, а також стимулює економічний розвиток через зростання попиту на різноманітні товари та послуги.

Загалом, кредитування фізичних осіб є важливим інструментом для соціального та економічного розвитку, оскільки воно надає можливість реалізувати поточні потреби, здійснювати великі покупки, оплачувати навчання та медичні послуги, що покращує рівень життя та підтримує загальний соціальний розвиток.

Рис. 1.2. Вплив споживчого кредиту на соціально-економічне середовище

На рисунку 1.2. представлено вплив споживчого кредиту на соціально-

економічне середовище. Споживчі витрати фізичних осіб, дійсно, є нерівномірними і залежать від різних факторів, таких як рівень доходу, потреби, життєві обставини, а також життєві цикли (наприклад, витрати на освіту, купівлю житла, автомобіля, медичне обслуговування тощо). Для більшості людей великі одноразові витрати, наприклад на покупку квартири або автомобіля, є важливими фінансовими рішеннями, які потребують значних коштів. Саме в таких випадках споживчий кредит стає необхідним інструментом для задоволення таких потреб. Водночас, такий тип кредитування може мати як позитивні, так і негативні наслідки для соціально-економічного середовища.

Таким чином, споживче кредитування є важливим елементом економічного розвитку країни, оскільки воно стимулює попит, сприяє соціальній інтеграції та дозволяє населенню покращити якість життя. Однак, для забезпечення сталого і безпечного розвитку цього сектору необхідно здійснювати контроль за рівнем заборгованості та за дотриманням норм регулювання, щоб уникнути негативних економічних наслідків.

Рис. 1.3. Вплив кредитування фізичних осіб на соціально-економічний розвиток країни

Вплив кредитування фізичних осіб на соціально-економічний розвиток країни представлено на рисунку 1.3.

Кредитування фізичних осіб дійсно є важливим інструментом стимулювання економічного зростання, що сприяє не лише підвищенню рівня життя населення, але й розвитку підприємств, покращенню соціального захисту та загальному зростанню економічної активності. Однак, цей процес також супроводжується низкою ризиків, які мають суттєвий вплив як на банки та фінансові установи, так і на споживачів.

Кредитування фізичних осіб стимулює попит на різноманітні товари та послуги, що у свою чергу веде до збільшення виробництва. Це позитивно впливає на підприємства, які займаються виготовленням цих товарів, що сприяє їхньому розвитку, розширенню виробничих потужностей та створенню нових робочих місць.

Збільшення попиту на кредити для фізичних осіб змушує банки та інші фінансові установи розширювати свою діяльність, пропонуючи нові продукти та послуги. Споживачі отримують можливість фінансувати придбання товарів і послуг, що вони не могли б придбати без використання кредитів. Це допомагає збільшити оборот грошей у економіці, що в свою чергу сприяє підвищенню економічної активності. У відповідь на зростаючий попит на кредити банки та інші фінансові установи розширюють спектр своїх послуг, пропонуючи споживачам все більше можливостей для фінансування. Це включає не лише традиційні банківські кредити, а й нові фінансові інструменти, такі як онлайн-кредити, кредити на картки, споживчі позики через небанківські фінансові установи тощо. Завдяки можливості взяти кредит фізичні особи можуть забезпечити собі кращі умови життя: купити житло, автомобіль, оплатити медичне обслуговування або освіту, що безпосередньо покращує соціальний захист. Це сприяє також підвищенню соціальної стабільності та зменшенню соціальних нерівностей.

Незважаючи на численні позитивні ефекти, процес кредитування фізичних осіб завжди пов'язаний з певними ризиками. Як для позичальників, так і для

кредиторів, ризики можуть проявлятися в різних формах.

Ризики кредитування фізичних осіб наведено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Ризики кредитування фізичних осіб

Ризик	Сутність
Кредитний ризик	один з основних ризиків, що полягає в ймовірності того, що позичальник не зможе виконати зобов'язання щодо повернення кредиту. У таких випадках банк може понести збитки, якщо не зможе стягнути борг. Для зниження цього ризику банки використовують різноманітні механізми, такі як оцінка платоспроможності позичальників, використання забезпечення, страхування тощо.
Ризик неповернення кредиту	Стає особливо актуальним під час економічної нестабільності або фінансових криз, коли велика частина населення може втратити роботу або знизити рівень доходу. У таких випадках позичальники можуть не мати змоги виконати умови кредитного договору, що призводить до неспроможності погасити кредит вчасно або взагалі його не повернути.
Валютних коливань	Якщо позика надається в іноземній валюті або прив'язана до валютного курсу, коливання валютних курсів можуть створити додаткове навантаження на позичальників, які отримують доходи в національній валюті. Це збільшує ризик неплатоспроможності, особливо для фізичних осіб, які отримують доходи в стабільній національній валюті.
Процентний	Зміни в процентних ставках можуть негативно впливати на як банківські, так і споживчі позики. Якщо банк надає кредити за плаваючими відсотковими ставками, зміна економічної ситуації може призвести до того, що для позичальників платежі за кредитами збільшаться. Водночас для банку ризик процентних ставок може виникнути, якщо ставки знижуються, а інші доходи від кредитних операцій зменшуються.
Операційний ризик	Виникає через несправності в управлінні банківськими процесами, помилки в обробці даних, неефективні технології або проблеми з персоналом. Вони можуть мати великий вплив на якість наданих послуг, в тому числі і на кредитування фізичних осіб.
Інші ризики	Зміна законодавства, проблеми зі здоров'ям позичальника (позичальник став непрацездатним через хворобу або травму), а також форс-мажорні обставини, природні катастрофи або військові конфлікти

Така класифікація дозволяє краще розуміти різноманітність та складність ризиків, які можуть виникнути при кредитуванні фізичних осіб.

Для зменшення ризиків, пов'язаних з кредитуванням фізичних осіб, Національний банк України (НБУ) визначає основні ризики, які повинні оцінювати банки та фінансові установи при кредитуванні. До них належать:

1. Кредитний ризик: ймовірність того, що позичальник не виконає свої зобов'язання.
2. Ліквідний ризик: здатність банку виконувати свої зобов'язання.
3. Процентний ризик: ризик зміни процентних ставок.
4. Операційний ризик: пов'язаний з помилками у внутрішніх процесах банку.
5. Ризик комплаєнс: ризик недотримання нормативно-правових вимог.

Всі ці ризики взаємопов'язані і можуть суттєво впливати на фінансову стабільність як окремих банків, так і економіки в цілому. Тому банки повинні застосовувати комплексні стратегії управління ризиками, впроваджувати сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників, а також забезпечувати належний рівень контролю за поверненням кредитів.

Таким чином, кредитування фізичних осіб є потужним інструментом для стимулювання економічного зростання та розвитку соціальної стабільності, однак його ефективність і стабільність залежать від правильного управління ризиками. Адекватне оцінювання ризиків, наявність належних регулювань і ефективні стратегії банків можуть значно знизити негативні наслідки, забезпечуючи вигоду для всіх учасників кредитного процесу.

Оцінка кредитоспроможності позичальника є ключовим етапом у процесі кредитування фізичних осіб і одним із основних методів управління кредитними ризиками. Вона дає змогу банку визначити ймовірність того, що позичальник зможе своєчасно повернути взятий кредит. Оцінка кредитоспроможності базується на аналізі фінансових та соціальних показників позичальника, що дозволяє фінансовим установам мінімізувати ризики неповернення кредиту.

У процесі прийняття рішення про надання кредиту банк висуває низку вимог до потенційного позичальника. Це дозволяє мінімізувати ризики і забезпечити впевненість у здатності клієнта погасити позики. До основних вимог можна віднести:

- позичальник повинен бути громадянином України та резидентом країни.
- Це важлива умова, яка дозволяє банкам враховувати соціально-економічні

умови, в яких перебуває позичальник, та визначати його платоспроможність на основі стабільної економічної ситуації в Україні.

- потенційний позичальник не повинен мати непогашених зобов'язань перед іншими фінансовими установами. Це важлива вимога для зниження ризику прострочених платежів та дефолту. Банки перевіряють кредитну історію клієнта через спеціалізовані агентства для оцінки його фінансової відповідальності.

- величина позики не повинна перевищувати певний процент від річного доходу позичальника. Зазвичай це співвідношення визначається відповідно до внутрішніх політик банку та економічної ситуації в країні. Таким чином, встановлюється обмеження, яке гарантує, що позичальник зможе впоратися з обов'язками з повернення боргу.

- позичальник повинен мати можливість здійснити початковий внесок на покупку товару або послуги, що фінансується через кредит. Це може бути внесок на рахунок торговельного закладу, на позиковий рахунок позичальника в банку або безпосередньо до каси підприємства. Внесок позичальника є важливим індикатором його серйозності в намірі повернути кредит, а також підтвердженням фінансової стабільності.

Загалом, процес банківського кредитування можна охарактеризувати як комплекс дій пов'язаних з оформленням, видачою, обслуговуванням та погашенням кредиту. Його умовно можна поділити на кілька етапів, кожний з яких забезпечує розв'язання конкретних завдань, а всі вони в сукупності спрямовані на досягнення мети банківського кредитування – отримання банком прибутку (додаток А).

Основні етапи процесу кредитування:

1. Підготовка та подання заявки. Потенційний позичальник звертається до банку з заявкою на кредит, в якій зазначає суму кредиту, терміни погашення та інші умови. Клієнт також надає необхідні документи для оцінки кредитоспроможності, такі як паспорт, довідка про доходи, страхові поліс та ін.

2. Оцінка кредитоспроможності. Банк здійснює аналіз фінансового стану

позичальника, включаючи перевірку кредитної історії, аналіз доходів, витрат, наявності активів і зобов'язань. Банк може застосовувати різні методи оцінки, наприклад, кредитний скоринг, щоб визначити ризики, пов'язані з позицією.

3. Розгляд та ухвалення рішення. На основі отриманої інформації банк приймає рішення про надання або відмову в кредиті. Якщо рішення позитивне, банк узгоджує умови кредитування, включаючи суму, терміни та відсоткову ставку. Також обговорюється забезпечення (якщо воно необхідне).

4. Укладення кредитного договору. Після того як усі умови кредитування визначено, укладається кредитний договір між банком і позичальником. Договір містить усі важливі умови, зокрема розмір кредиту, термін погашення, графік виплат, умови для можливості дострокового погашення, а також санкції у разі порушення умов.

5. Видача кредиту. Після підписання кредитного договору клієнт отримує кошти. Це може бути готівка або безготівковий переказ на рахунок клієнта чи торговельного партнера.

6. Моніторинг та супровід. Після видачі кредиту банк продовжує відслідковувати фінансовий стан позичальника та виконання ним зобов'язань за кредитом. У разі порушення графіка виплат банк може вжити заходів для стягнення боргу, зокрема звернутися до суду, застосувати штрафи або реструктуризувати заборгованість.

7. Погашення позики та закриття кредиту. Після того як позичальник виконує всі зобов'язання по кредиту, банк закриває кредит і позичальник отримує підтвердження про виконання зобов'язань.

Резерви для покриття можливих втрат від кредитної діяльності банку обчислюються з урахуванням чистого кредитного ризику. Цей показник розраховується шляхом коригування загальної заборгованості за кредитами, яка класифікується залежно від рівня ризику, з урахуванням вартості прийнятих забезпечень. Відповідно до нормативних вимог, банки повинні створювати резерви для покриття можливих втрат, що виникають від кредитної діяльності, і розраховувати їх на основі чистого кредитного ризику по основній

заборгованості, з використанням відповідного коефіцієнта резервування. Це стосується як кредитів в національній, так і в іноземних валютах. [2].

Методи погашення кредиту позичальниками:

1. Одноразове погашення. Цей метод передбачає погашення боргу в день, визначений у кредитному договорі, або достроково за бажанням позичальника чи на вимогу кредитора (з попереднім повідомленням позичальника). Погашення заборгованості може відбуватись:

- безготівковим шляхом — через поточний рахунок позичальника (або поручителя чи гаранта), а також з цільових рахунків або рахунку покупця заставленого майна.

- готівковим шляхом — внесенням готівки до каси банку фізичними особами, які є позичальниками або поручителями за договором поруки.

2. Погашення рівними частинами основного боргу. Цей метод передбачає рівномірне погашення основної суми боргу протягом усього періоду кредитування. Оскільки основний борг зменшується, процентні платежі зменшуються, і кожен наступний платіж буде меншим за попередній. Такий метод може також використовуватись у схемах, де значну частину боргу погашається після закінчення терміну дії кредитної угоди.

3. Ануїтетне погашення кредиту. За цим методом здійснюються рівномірні платежі, які включають як основну суму боргу, так і проценти. При цьому, на початкових етапах основна частина платежу йде на оплату процентів, а з часом більша частина йде на погашення основного боргу. Зі зменшенням залишку заборгованості процентні платежі зменшуються, а платежі за основним боргом збільшуються.

4. Змінювані строкові виплати. За цим методом позичальник здійснює щомісячні платежі, що складаються з частини погашення основного боргу та сплати процентів за користування кредитом. Погашення боргу відбувається нерівними частинами, і розміри процентних платежів зменшуються відповідно до зменшення суми заборгованості.

5. Закриття кредитної справи. Після повного погашення заборгованості,

процентів та інших зобов'язань за кредитним договором, відповідальний працівник банку підшиває до кредитної справи копію виписки з кредитного рахунку з "нульовим" залишком. Після цього кредитна справа вважається закритою та передається в архів банку для подальшого зберігання відповідно до вимог щодо конфіденційних фінансових документів.

Таким чином, на основі проведеного дослідження, можна зробити висновок, що банківське кредитування фізичних осіб включає в себе правовідносини, пов'язані з наданням, обслуговуванням та поверненням позик, наданих банками фізичним особам, включаючи підприємців. Зазвичай, банківські кредити, отримані фізичними особами, використовуються для покриття споживчих витрат, придбання, будівництва чи реконструкції нерухомості, зокрема у формі іпотечних позик. Отримання банківського кредиту є традиційним способом залучення необхідних фінансових ресурсів. Кредит може бути виданий позичальнику як готівка через касу банку або безготівково шляхом переказу коштів з позичкового на поточний рахунок. Умови кредитування залежать від терміну, а також від цільового призначення позики.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз сучасних тенденцій кредитування фізичних осіб в Україні

Кредитування фізичних осіб у банківському секторі має значний вплив не лише на структуру кредитного портфеля банків, а й на економічну ситуацію в державі загалом. У сучасних умовах економічної нестабільності на діяльність банків впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори, що іноді призводить до їх банкрутства або скорочення кількості. За даними Національного банку України, на початок 2023 року в країні функціонували 67 банків, з яких 30 мали іноземний капітал. Однак станом на 1 листопада 2024 року кількість банків зменшилася до 62, з них лише 26 продовжували працювати з іноземним капіталом, зазнавши певних фінансових втрат.

Аналізуючи ситуацію з кредитуванням фізичних осіб в Україні, можна відзначити, що останні п'ять років банківська система функціонувала в умовах військової агресії, постійної політичної та економічної нестабільності, а також глобальної пандемії COVID-19, що значно погіршило економічну ситуацію в країні. Ці чинники справили серйозний вплив на кредитну активність фінансових установ. Динаміку кредитування фізичних осіб в Україні можна побачити в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка кредитування фізичних осіб банківською системою України протягом 2019-2023 рр.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Кількість діючих банків, одиниць	75	73	71	67	63
Кредити надані всього, млн грн	1038136	967095	1092983	1028852	1020090
у т.ч., кредити, надані фізичним особам, млн грн	211 317	201 948	250 405	210 408	227 997

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6
Темп приросту кредитів, наданих фізичним особам, до попереднього періоду, %	6,49	-4,43	23,99	-15,97	8,36
Частка кредитів, наданих фізичним особам, у загальній сумі, %	20,36	20,88	22,91	20,45	22,35

Згідно з даними, наведеними в таблиці 2.1, можна зробити висновок, що за період з 2019 по 2023 рік кількість діючих банків зменшилась на 12 одиниць, при цьому обсяг кредитування фізичних осіб не демонстрував стабільного зростання. Найвищі темпи приросту кредитів спостерігались у 2021 році і становили 23,99%. Водночас у 2020 та 2022 роках темпи зростання були негативними, що свідчить про зниження обсягів кредитів порівняно з попередніми роками. Станом на 1 лютого 2024 року сума кредитів, наданих фізичним особам, зросла на 8,36% у порівнянні з попереднім роком, а їх частка в загальному обсязі кредитування наблизилась до рекордних рівнів. Важливо зазначити, що частка кредитів для фізичних осіб у загальному обсязі кредитів банків завжди перевищувала 20% протягом усього періоду дослідження.

Однією з важливих рис кредитування фізичних осіб в українських банках є зручність отримання кредитів через різноманітні канали, включаючи відділення банків та онлайн-банкінг. Фінансові установи намагаються зробити процес отримання кредиту максимально зручним і швидким для клієнтів, пропонуючи оперативне ухвалення рішень та мінімізацію формальностей.

За даними на 2023 рік, доходи від споживчого кредитування становлять 82,92% від загального обсягу кредитів, наданих домашнім господарствам, що свідчить про високий рівень важливості цього сегмента для банківської системи країни.

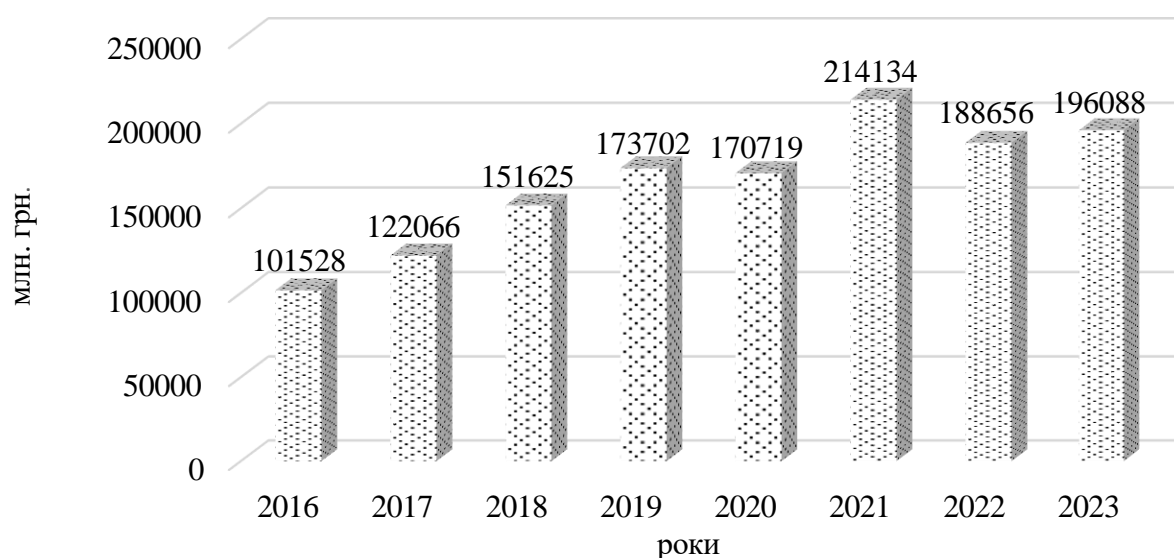
Обсяг кредитів, наданих домашнім господарствам у 2021-2023 роках, представлений в табл. 2.2. Протягом періоду дослідження кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості склали 10-11% від загального обсягу наданих кредитів. У 2023 році частка інших типів кредитів зросла до 5,86%.

**Обсяг кредитів, наданих домашнім господарствам
у 2021-2023 рр. в Україні**

Показник	2021		2022		2023	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Кредити надані домашнім господарствам	254385	100,00	221105	100,00	236470	100,00
Зміна у річному обчисленні наданих кредитів, %	23,21		-13,08		6,95	
Споживчі кредити	214134	84,18	188656	85,32	196088	82,92
Зміна у річному обчисленні споживчих кредитів, %	25,43		-11,90		3,94	
На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	28560	11,23	21337	9,65	26523	11,22
Зміна у річному обчисленні кредитів на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, %	-1,26		-25,29		24,31	
Інші кредити	11691	4,60	11112	5,03	13859	5,86
Зміна у річному обчисленні інших кредитів, %	71,21		-4,95		24,7	

Аналізуючи тенденції у наданні споживчих кредитів банківською системою України, можна відзначити стабільне зростання цього показника в період з 2016 по 2021 рік, а також різке скорочення в 2022 році.

Динаміку обсягів споживчого кредитування за період 2016-2023 років можна побачити на рисунку 2.1.

**Рис. 2.1. Динаміка обсягів споживчого кредитування
у 2016–2023 роках в Україні**

Протягом 2016-2019 років спостерігалось значне зростання обсягів кредитування фізичних осіб, яке досягло 173,7 млрд грн. Це зростання стало результатом подолання фінансової кризи та стабілізації політико-військової ситуації в Україні.

У 2020 році обсяги споживчого кредитування знизились через негативні наслідки пандемії COVID-19. Однак вже наступного року відбулося відновлення активності в даному секторі, що призвело до збільшення обсягів споживчого кредитування до 214,1 млрд грн, що означало зростання на 25,4%.

Військова агресія з боку росії негативно позначилась на ринку кредитування, і в 2022 році обсяги споживчих кредитів скоротились на 11,9% через зниження платоспроможності населення. Проте банківський сектор швидко адаптувався, а з огляду на коригування фінансових умов для громадян, обсяги кредитування відновились, досягнувши 196,1 млрд грн, майже повернувшись до довоєнного рівня.

Кредитування фізичних осіб залишається одним з найбільш прибуткових сегментів для банків, тому вже в 2023 році банки почали збільшувати кредитні ліміти після їх обмеження в 2022 році.

Одним з найбільш швидко відновлених інструментів кредитування стали кредитні картки. Кількість активних карток зросла, і банки відновили практику регулярного підвищення лімітів.

Натомість кредити готівкою, на відміну від кредитних карток, є дорожчими для споживачів. Згідно з дослідженням «25 провідних банків України», середня ефективна ставка за такими кредитами становила 85,7%, що обумовлено підвищеними ризиками в цьому сегменті. Лише близько півтора десятка банків активно працюють в даній сфері, при цьому рівень неповернення за такими кредитами вищий, ніж за іншими видами позик. Банки зазвичай пропонують кредити готівкою на термін від 3 до 6 років, з сумами від 100 тис. грн до 1 млн грн, однак більшість клієнтів оформлюють кредити на менші суми, в середньому близько 30 тис. грн.

Автокредитування демонструє швидке відновлення, що відображає

тенденції зростання продажів автомобілів. Серед основних факторів цього відновлення – зростаюча потреба населення в мобільності та наявність достатньої кількості автомобілів на ринку.

Іпотечне кредитування майже зупинилося під час війни, і 93% усіх іпотечних позик надавалися в межах державної програми пільгового кредитування «ЄОселя», яка замінила попередню програму «Доступна іпотека під 7%». Частка «Ощадбанку» в цьому сегменті становить 63,5%, що забезпечує йому беззаперечне лідерство в рамках програми «ЄОселя». Це означає, що кожна друга сім'я змогла придбати власне житло завдяки іпотечному кредиту від цього банку. Однак у цьому сегменті активно працюють і інші фінансові установи, зокрема «ПриватБанк» та «Укргазбанк». Попит на іпотечні кредити в Україні має чітко виражену географічну диференціацію. Київ залишається лідером за кількістю виданих іпотечних кредитів, займаючи близько 50% від загального обсягу кредитування за державною програмою. Друге місце належить Волинській області, а третє – Рівненській.

Аналізуючи ринок кредитування фізичних осіб за валютами, можна відзначити, що процентні ставки по кредитах як в національній, так і в іноземній валюті не мали стабільної тенденції. Натомість вони постійно коливались протягом досліджуваного періоду, що відображено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Процентні ставки за кредитами фізичним особам, виданих банками України за цільовим спрямуванням у національній валюті

Рік	Процентна ставка, усього	У тому числі		
		за споживчими кредитами	за іпотечними кредитами	за іншими кредитами
2016	30,6	31,6	12,4	27,7
2017	29,2	30,0	17,4	23,5
2018	30,4	31,3	17,5	24,2
2019	32,0	32,6	17,4	26,2
2020	21,7	32,4	13,3	23,1
2021	29,4	30,2	12,2	20,2
2022	26,3	27,0	8,6	18,6
2023	28,5	29,1	9,4	22,6

З аналізу даних, наведених у табл. 2.3, можна зробити висновок, що

незважаючи на те, що споживчі кредити домінували протягом всього досліджуваного періоду, процентні ставки в цьому сегменті залишалися найвищими. На другому місці за рівнем ставок розташовуються інші види кредитів, а найнижчі ставки спостерігаються в іпотечному кредитуванні. Це можна пояснити тим, що іпотечні кредити забезпечені надійною заставою (нерухомістю), що знижує ризики неповернення у порівнянні з іншими видами позик для фізичних осіб. Динаміка загальних процентних ставок по кредитах фізичним особам відображена на рисунку 2.2.

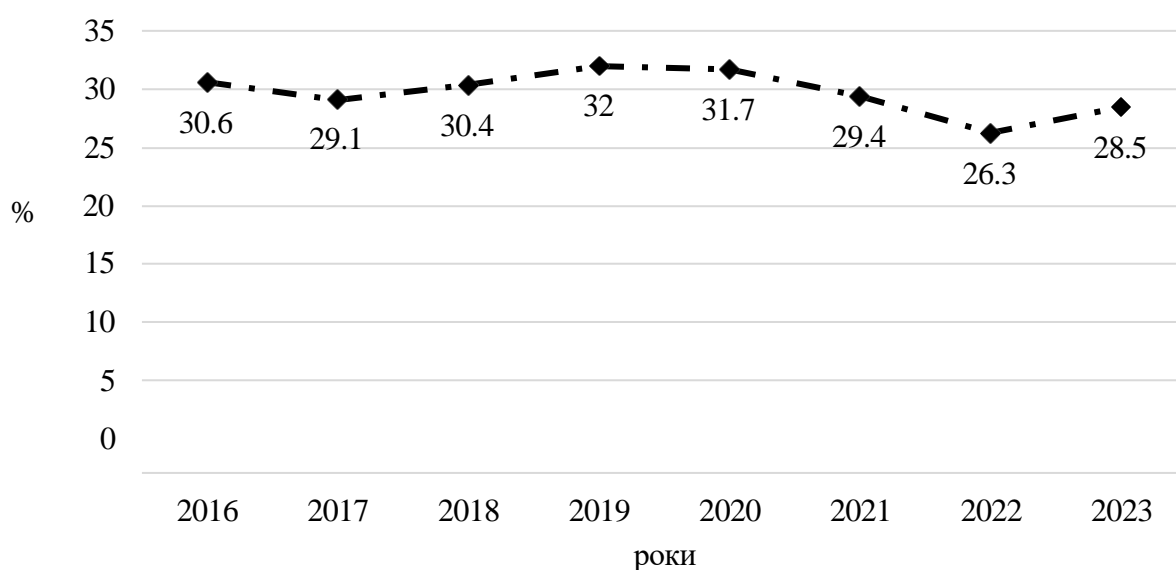

Рис. 2.2. Динаміка відсоткових ставок у національній валюті за кредитами фізичним особам у 2016–2023 рр. в Україні

Найвища процентна ставка була зафіксована в 2019 році і становила 32,0%, а найнижча - в 2022 році, досягнувши 26,3%. Ці зміни у ставках свідчать про динамічний характер умов кредитування, що відображає вплив таких економічних і фінансових факторів, як інфляція, економічне зростання та рівень довіри до банківської системи.

Аналізуючи розподіл операцій з кредитування фізичних осіб за регіонами, за даними наведеними на рисунку 2.3., можна відзначити, що основними учасниками цього сегмента ринку є банки, що працюють у Києві та Київській області, а також у Дніпропетровській Львівській, Одеської та Харківській областях.

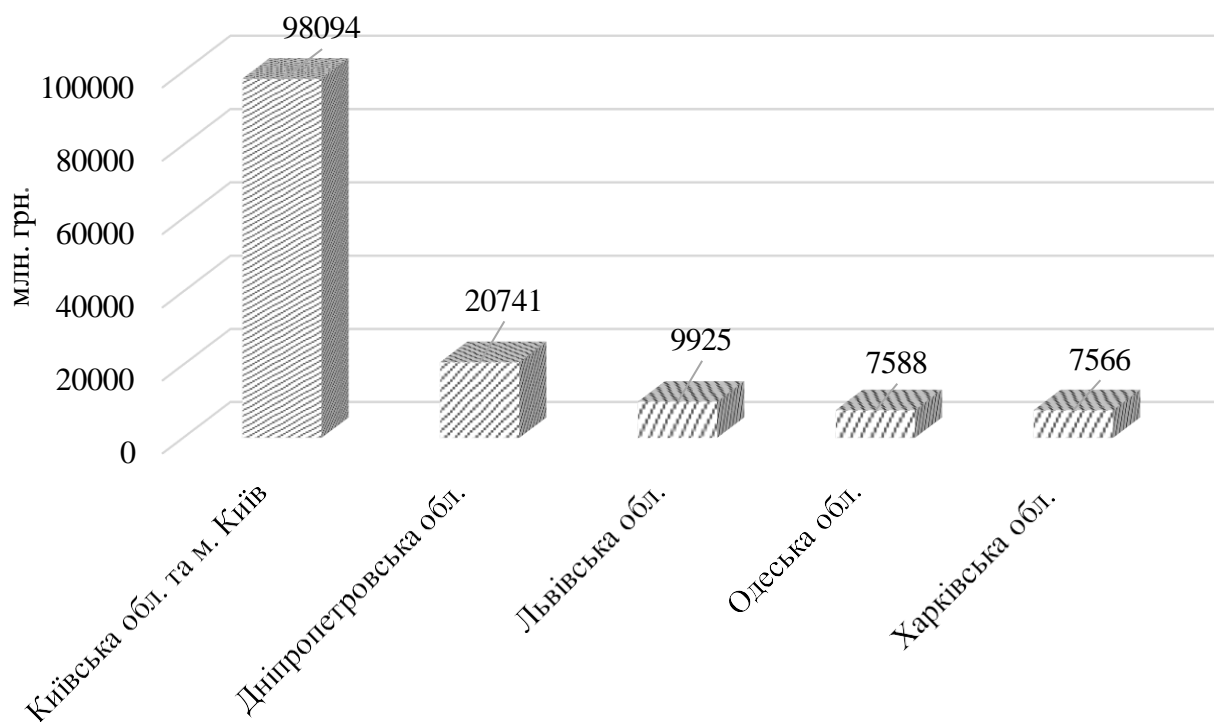

Рис. 2.3. Регіони-лідери за операціями з кредитування фізичних осіб у 2023 році

Станом на 1 лютого 2024 року п'ятірка лідерів серед регіонів забезпечила 72% від загального обсягу наданих споживчих кредитів. Така висока концентрація пояснюється значним фінансовим та виробничим потенціалом, який зосереджений у цих регіонах. Це явище можна спостерігати не лише на рівні окремих областей, але й серед конкретних банків.

Якість кредитного портфеля банку та його фінансова стійкість часто оцінюються через рівень непрацюючих кредитів, виданих фізичним особам. Хоча обсяги наданих кредитів протягом аналізованого періоду не мали стабільної динаміки (найбільше кредитів було надано в 2022 році на суму 256,3 млрд грн, а найменше – в 2021 році на суму 208,4 млрд грн), частка непрацюючих кредитів зменшувалась з 46,04% у 2018 році до 16,86% у 2021 році, що є зниженням в 2,7 рази. Це свідчить про ефективність заходів щодо управління ризиками та поліпшення кредитного портфеля банківської системи України.

Протягом 2016-2023 років банки України вчасно виявляли проблемні кредити та вживали необхідні заходи для їх врегулювання або відшкодування.

Окрім цього, активно вдосконалювались критерії оцінки кредитоспроможності фізичних осіб. Проте у 2022 році частка непрацюючих кредитів збільшилася майже вдвічі, досягнувши 30,44%, через різке загострення військових дій на території України. Це демонструє, що навіть криза, викликана пандемією COVID-19, мала менший вплив на банківську систему країни, ніж військовий конфлікт.

Інформацію щодо якості банківського кредитного портфеля фізичних осіб в Україні можна побачити на рисунку 2.4.

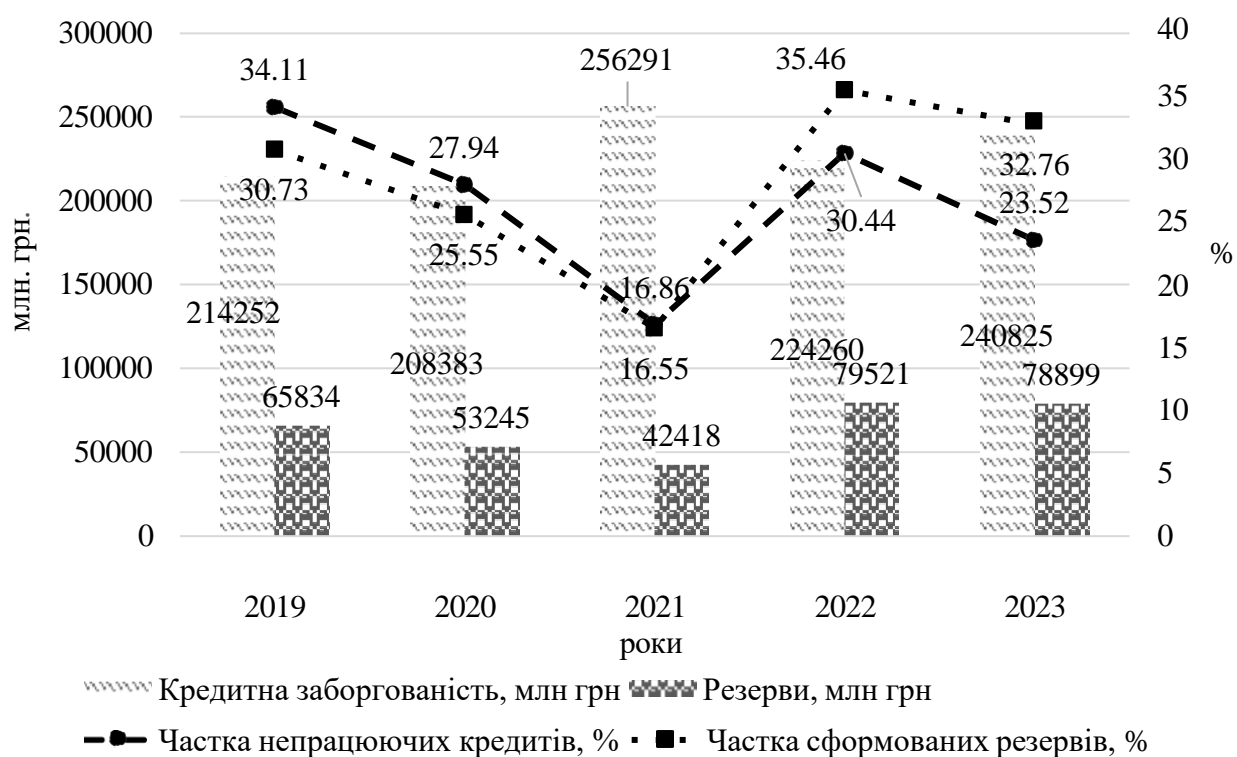

Рис. 2.4. Якість банківського кредитного портфеля фізичних осіб в Україні протягом 2019-2023 рр.

У 2023 році спостерігалася позитивна тенденція: обсяг наданих кредитів збільшився на 7,39%, а частка непрацюючих кредитів знизилася на 6,92%. Крім того, у 2023 році резерви, які банки формували для покриття проблемних кредитів, зросли на 87,5% у грошовому вираженні та на 18,9% у відносному вираженні. Однак, незважаючи на загальне зростання обсягу кредитування фізичних осіб, резерви зменшилися на 0,8% у грошовому вираженні та на 2,7% у відносному вираженні.

Українським банкам слід враховувати можливі виклики, щоб уникнути проблем у майбутньому. За даними щорічного звіту «Global Banking Annual Review 2023: The Great Banking Transition» Глобального інституту McKinsey, одним із п'яти основних пріоритетів є адаптація до змінного ризикованого середовища. Банки повинні пильно стежити за такими факторами, як інфляція, непередбачуване зростання та відновлення економіки, потенційні труднощі з кредитуванням у певних секторах, зміни в нормативних вимогах, кіберризика, шахрайство, а також впровадження аналітики штучного інтелекту в банківську сферу. Прогнози авторів звіту свідчать, що основні зміни в економіці будуть непередбачуваними, тому банкам необхідно бути готовими до цих викликів [45].

Таким чином, стан операцій з кредитування фізичних осіб в Україні відображає ключові тенденції та виклики. По-перше, обсяги кредитування фізичних осіб зростають, але проблема неповернених кредитів залишається актуальною, частково через вплив фінансово-економічної та політичної нестабільності. По-друге, іпотечне кредитування, попри свій потенціал, стикається з великими труднощами через воєнні ризики та змінність географічної структури попиту. Банки також посилили свою діяльність у сегменті роздрібного кредитування, зокрема збільшивши ліміти на кредитні картки. Однак ці види кредитування не позбавлені ризиків, зокрема через підвищення ставок по іпотечних кредитах та загрози, пов'язані з війною. Таким чином, кредитування фізичних осіб в Україні є важливою, але складною частиною економічної системи, яка вимагає обережного та стратегічного управління для забезпечення стабільності та підтримки населення.

2.2 Аналіз діяльності АТ «АБ «Радабанк» на ринку банківських послуг

АТ «АБ «Радабанк» є правонаступником комерційного банку «Міжгалузевий комерційний Земельний банк Агрос», що був заснований 3 грудня 1993 року в м. Хмельницький.

АБ «Радабанк» - це універсальна банківська установа, його стратегічною

метою є збільшення ринкової вартості банку, що відповідає інтересам акціонерів.

Ключовою метою вмотивованого менеджменту АТ «АБ «Радабанк» є створення і довгострокове функціонування конкурентоспроможного, фінансово стійкого банку з використанням сучасних технологій для взаємодії з клієнтами, задоволення зростаючих потреб ринку та надання широкого спектру банківських послуг для юридичних та фізичних осіб.

У 2023 році, на основі отриманих ліцензій, банк надавав наступні банківські та фінансові послуги:

- надання розрахунково-касових послуг у національній та іноземних валютах;
- ведення кореспондентських рахунків у банках України та здійснення операцій за ними;
- ведення кореспондентських рахунків у банках-нерезидентах в іноземних валютах та здійснення операцій за ними;
- залучення коштів від юридичних та фізичних осіб;
- надання кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам;
- проведення факторингових операцій;
- надання гарантій юридичним особам;
- надання кредитів іншим банківським установам;
- операції з іноземною валютою та банківськими металами;
- проведення брокерської, дилерської та депозитарної діяльності з цінними паперами на фондовому ринку;
- прийом платежів за комунальні послуги та інші платежі від населення;
- перекази та виплата коштів через міжнародні системи грошових переказів «Welsend», «MoneyGram International», «RIA Money Transfer» та інші послуги.

У 2021 році АТ «АБ «Радабанк» зайняв 21-шу позицію у рейтингу «50 провідних банків України», а також увійшов до ТОП-20 digital-банків України за версією журналу Banker.ua. Банк був визнаний «Лідером з надання вигідних умов за операціями на Forex» за результатами XII Всеукраїнського конкурсу «БАНК РОКУ-2021». Національне рейтингове агентство «Рюрік» підтвердило

довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaAA та рейтинг надійності депозитних вкладів на рівні r4+.

У 2022 році, за підсумками 37-го «Рейтингу надійності (привабливості) банківських депозитів» від РА «Стандарт-Рейтинг», АТ «АБ «Радабанк» увійшов до ТОП-10 банків з найвищим рівнем надійності депозитів і став лідером за рівнем соціальної відповідальності серед невеликих банків з українським приватним капіталом. Банк також запусив оновлений мобільний застосунок RB24. В рамках XIV Всеукраїнського конкурсу «БАНК РОКУ-2022» АТ «АБ «Радабанк» було визнано Банком №1 за депозитними програмами для населення. Крім того, НРА «Рюрік» знову підтвердило довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaAA та рейтинг надійності депозитних вкладів на рівні r4+. Також у 2022 році банк увійшов до ТОП-20 digital-рейтингу банків за версією журналу Banker.ua.

У 2023 році головною метою АТ «АБ «Радабанк» була підтримка безперебійної та надійної роботи банку як важливої складової фінансової системи країни, а також максимальна підтримка Збройних Сил України. Банк продовжив працювати як універсальна фінансова установа, що надає повний спектр банківських послуг для всіх категорій клієнтів. Наглядова рада та правління банку продовжували виконувати свої функції.

Протягом 2023 року АТ «АБ «Радабанк» поступово відновив роботу відділень, які були тимчасово закриті в 2022 році через повномасштабну війну, розв'язану Росією, та реальну загрозу життю персоналу. Незважаючи на продовження бойових дій, банк відкрив два нові відділення в Полтаві та Миколаєві.

Станом на 31 грудня 2023 року АТ «АБ «Радабанк» має 28 відділень, які розташовані в таких містах: 11 відділень - у м. Дніпро та області, по три відділення - в м. Київ та м. Львів, по два відділення - в містах Харків та Запоріжжя, по одному відділенню - в містах Одеса, Тернопіль, Черкаси, Вінниця, Хмельницький, Полтава, Миколаїв.

1 липня 2023 року, у звіті про стабільність банківського сектору, підготовленому РА «Стандарт Рейтинг», АТ «АБ «Радабанк» увійшов до ТОП-15

українських банків за показниками регулятивного капіталу. Банк посів 16-ту позицію серед ТОП-30 за коефіцієнтом ліквідності та 18-те місце за рівнем співвідношення чистого комісійного доходу до чистого процентного доходу.

Агентство також відзначило АТ «АБ «Радабанк» серед трійки лідерів з високим рівнем соціальної відповідальності, присудивши друге місце в цьому рейтингу.

На сьогодні банк має довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaAAA інвестиційної категорії з прогнозом «в розвитку», а також рейтинг надійності депозитних вкладів на рівні r5 - це підтверджено Національним рейтинговим агентством «Рюрік».

АТ «АБ «Радабанк» постійно впроваджує нові продукти в умовах банківської кризи, а також проводить оцінку можливості запровадження більш вигідних умов для розрахунково-касового обслуговування своїх клієнтів. Це дозволяє зацікавити клієнтів зберігати свої кошти на рахунках в банку.

Для оцінки фінансового стану банку важливим інструментом є його баланс. Баланс є основою для аналізу ліквідності, платоспроможності, ефективності управління капіталом та ризиками, а також дає можливість оцінити стабільність і фінансову стійкість банку в умовах змінюваного ринкового середовища. За даними табл. 2.4 проаналізуємо динаміку активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «АБ «Радабанк».

Таблиця 2.4

Динаміка активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., млн. грн.

Найменування статті	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення (%)	
				2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7	8
АКТИВИ	5 158	3 808	7 266	-1 350	3 458	73,8	190,8
Грошові кошти	1 172	1 924	4 145	752	2 221	164,2	215,4
Кредити та заборгованість клієнтів	1 844	1 156	1 551	-688	395	62,7	134,2
Інвестиції в державні цінні папери	1 878	393	1 230	-1 485	837	20,9	313,0

1	2	3	4	5	6	7	8
Основні засоби та нематеріальні активи	224	202	226	-22	24	90,2	111,9
Інші активи	40	133	114	93	-19	332,5	85,7
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	4 726	3 367	6 761	-1 359	3 394	71,2	200,8
Кошти банків	1 047	0	0	-1 047	0	x	x
Кошти юридичних осіб	2 239	2 091	4 415	-148	2 324	93,4	211,1
Кошти фізичних осіб	1 347	1 204	2 201	-143	997	89,4	182,8
Інші зобов'язання	93	72	145	-21	73	77,4	201,4
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	432	441	505	9	64	102,1	114,5
Статутний капітал	301	301	301	0	0	100,0	100,0
Накопичений прибуток	131	140	204	9	64	106,9	145,7
УСЬОГО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	5 158	3 808	7 266	-1 350	3 458	73,8	190,8

Зокрема, аналіз динаміки активів АТ «АБ «Радабанк» за 2021-2023 роки свідчить про збільшення загального обсягу активів із 5158 млн. грн. до 7266 млн. грн. тобто, на 2108,0 млн. грн. або на 140,9%. Ці зміни відбулися переважно за рахунок збільшення грошових коштів, кредитів та заборгованості клієнтів, інвестицій в державні цінні папери.

Динаміку зміни окремих складових активів АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роки представлено на рисунку 2.5.

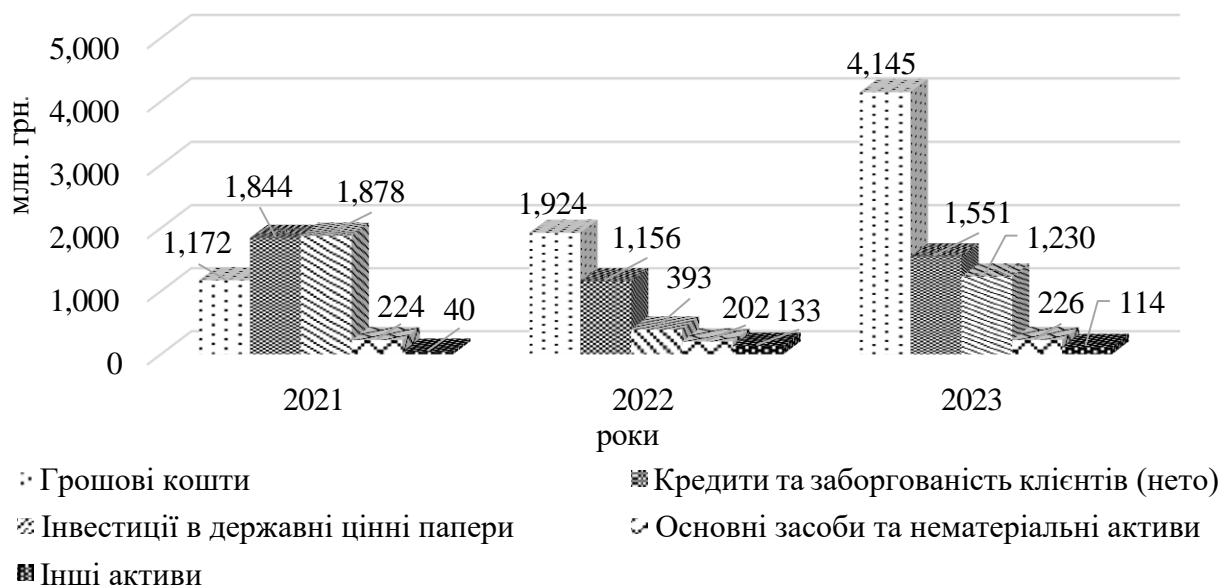

Рис. 2.5. Динаміка окремих складових активів АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., млн. грн.

Станом на 1 січня 2022 року у порівнянні з 1 січня 2021 року чисті активи АТ «АБ «Радабанк» зменшились на 1350 млн. грн. або на 73,8% до 3808 млн. грн. Кредити та заборгованість клієнтів зменшилась на 688 млн. грн. (62,7%) та становили 1156 млн. грн., інвестиції в державні цінні папери зменшились в 2022 році у порівнянні з 2021 роком на 1485 млн. грн. (20,9%) до 393 млн. грн., основні засоби та нематеріальні активи зменшились в 2022 році у порівнянні з 2021 роком на 22 млн. грн. (90,2%) до 202 млн. грн. При цьому, у 2022 році в порівнянні з 2021 роком відбувається збільшення грошових коштів на 752 млн. грн. (164,2%) до 1924 млн. грн., також збільшуються інші активи на 93 млн. грн. (332,5%) до 133 млн. грн.

Станом на 1 січня 2023 року у порівнянні з 1 січня 2022 року чисті активи АТ «АБ «Радабанк» збільшилися на 3458 млн. грн., або на 190,8 %, до 7266 млн. грн. Грошові кошти в касі збільшилися на 2221 млн. грн. (215,4%) та становили 4145 млн. грн., кредити та заборгованість клієнтів збільшилися на 395 млн. грн. (134,2%) та становили 1551 млн. грн., інвестиції в державні цінні папери збільшилися в 2022 році у порівнянні з 2021 роком на 837 млн. грн. (313%) до 1230 млн. грн., основні засоби та нематеріальні активи збільшилися в 2022 році у порівнянні з 2021 роком на 24 млн. грн. (111,9%) до 226 млн. грн. При цьому, у 2022 році в порівнянні з 2021 роком відбувається зменшення інших активів на 19 млн. грн. (85,7%) до 114 млн. грн.

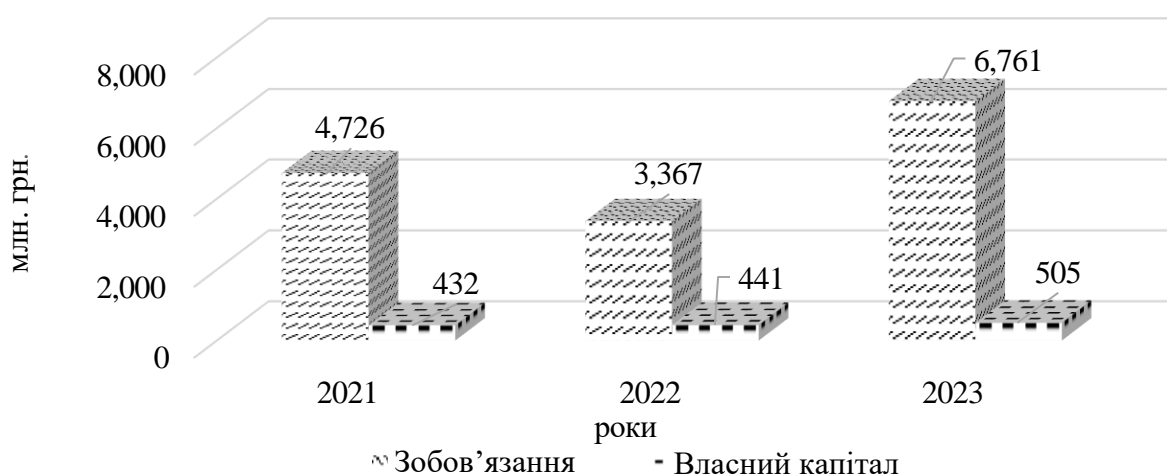

Рис. 2.6. Динаміка зобов'язань та власного капіталу АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., тис. грн.

Наочно динаміку зобов'язань та власного капіталу та АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках представлено на рисунку 2.6.

Аналіз динаміки зобов'язань АТ «АБ «Радабанк» свідчить про збільшення їх загального обсягу за період 2021-2023 років із 4726 млн. грн. до 6761 млн. грн., тобто на 2035 млн. грн. або 143,1%. Сума власного капіталу АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках збільшується з 432 млн. грн. до 505 млн. грн. або на 73 млн. грн. (116,9%).

Проаналізуємо структуру активів, власного капіталу та зобов'язань АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках за даними табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Структура активів, власного капіталу та зобов'язань АТ «АБ «Радабанк» за 2021-2023 рр., %

Найменування статті	2021	2022	2023	Структурні зрушення (+,-), %	
				2022/2021	2023/2022
АКТИВИ	100	100	100	х	х
Грошові кошти	22,7	50,5	57,0	27,8	6,5
Кредити та заборгованість клієнтів	35,8	30,4	21,3	-5,4	-9,0
Інвестиції в державні цінні папери	36,4	10,3	16,9	-26,1	6,6
Основні засоби та нематеріальні активи	4,3	5,3	3,1	1,0	-2,2
Інші активи	0,8	3,5	1,6	2,7	-1,9
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	100	100	100	х	х
Кошти банків	22,2	0	0	-22,2	0,0
Кошти юридичних осіб	47,4	62,1	65,3	14,7	3,2
Кошти фізичних осіб	28,5	35,8	32,6	7,3	-3,2
Інші зобов'язання	2,0	2,1	2,1	0,2	0,0
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	100,0	100,0	100,0	х	х
Статутний капітал	69,7	68,3	59,6	-1,4	-8,7
Накопичений прибуток	30,3	31,7	40,4	1,4	8,7

Що стосується структури активів АТ «АБ «Радабанк», то найбільшу питому вагу у 2021 році в ній займають інвестиції в державні цінні папери – 36,4%, кредити та заборгованість клієнтів складають 35,8%, грошові кошти – 22,7%, основні засоби та нематеріальні активи – 4,3%, незначну частку займають інші активи лише 0,8%.

У 2022 році найбільшу питому вагу в структурі активів АТ «АБ

«Радабанк» займають грошові кошти – 50,5%, кредити та заборгованість клієнтів – 30,4%, а частка інвестицій в державні цінні папери зменшується до 10,3% в загальній структурі активів, частка інших активів збільшується до 3,5%.

У 2023 році найбільшу питому вагу у структурі активів займають грошові кошти – 57%, кредити та заборгованість клієнтів – 21,3%, а частка інвестицій в державні цінні папери збільшується до 16,9% в загальній структурі активів, частка інших активів зменшується до 1,6%.

Щодо структури зобов'язань АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках, то за період дослідження в ній відбулися зміни у бік збільшення частки коштів юридичних осіб із 28,5% у 2021 році до 62,1% у 2022 році та до 65,3% у 2023 році. В той же час, відбувається зменшення частки коштів банків з 22,2% до 0% у 2022-2023 роках. Частка коштів фізичних осіб у загальній структурі зобов'язань зростає у 2022 році в порівнянні з 2021 роком з 28,5% до 35,8%, але у 2023 році незначно зменшується до 32,6%.

В структурі власного капіталу АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках також відбулись незначні зміни у бік збільшення частки накопиченого прибутку з 30,3% у 2021 році до 31,7% у 2022 році та до 40,4% у 2023 році. При цьому, частка статутного капіталу зменшується з 69,7% у 2021 році до 68,3% у 2022 році та до 59,6% у 2023 році.

Проаналізуємо динаміку доходів, витрат та фінансового результату АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках за даними табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка доходів, витрат та фінансового результату АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., млн. грн.

Найменування статті	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення (%)	
				2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Процентні доходи	361,4	415,9	728,7	54,5	312,8	115,1	175,2
Процентні витрати	134,1	189,1	356,8	55,0	167,7	141,0	188,7
Комісійні доходи	138,3	137,1	134,5	-1,2	-2,6	99,1	98,1
Комісійні витрати	33,5	30,3	35,5	-3,2	5,2	90,4	117,2

Продовження табл.2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
Інші операційні доходи	8,4	20	11,9	11,6	-8,1	238,1	59,5
Витрати на виплати працівникам	169	140,7	187,4	-28,3	46,7	83,3	133,2
Витрати зносу та амортизація	39,1	36,8	36,2	-2,3	-0,6	94,1	98,4
Інші адміністративні та операційні витрати	68,7	55,7	126,0	-13,0	70,3	81,1	226,2
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	0	15,5	139,2	15,5	123,7	x	898,1
Прибуток до оподаткування	127,3	15,1	141,2	-112,2	126,1	11,9	935,1
Витрати на податок на прибуток	23,3	5,8	77,4	-17,5	71,6	24,9	1334,5
Прибуток (збиток)	104,0	9,3	63,8	-94,7	54,5	8,9	686,0

За досліджуваний період процентні доходи зросли з 361,4 млн. грн. у 2021 році на 54,5 млн. грн. до 415,9 млн. грн. у 2022 році, а у 2023 році ще зросли на 312,8 млн. грн. та склали 728,7 млн. грн.

Комісійні доходи мають тенденцію до зменшення за досліджуваний період, з 138,3 млн. грн. у 2021 році на 1,2 млн. грн. або 99,1% до 137,1 млн. грн. у 2022 році, а у 2023 році ще зменшуються на 2,6 млн. грн. або 98,1% до 134,5 млн. грн.

Інші операційні доходи мають змінну тенденцію за досліджуваний період. У 2022 році збільшуються у порівнянні з 2021 роком на 11,6 млн. грн. або 238,1% та складають 20 млн. грн., але у 2023 році в порівнянні з 2022 роком комісійні витрати зменшуються на 8,1 млн. грн. або 59,5% та складають 11,9 млн. грн.

Процентні витрати банку у 2022 році в порівнянні з 2021 роком зросли на 55 млн. грн. або 141% та склали 189,1 млн. грн., у 2023 році в порівнянні з 2022 роком ще зросли на 167,7 млн. грн. або 188,7% до 356,8 млн. грн.

Комісійні витрати банку у 2022 році зменшуються у порівнянні з 2021 роком на 3,2 млн. грн. або 90,4% та складають 30,3 млн. грн. Але, вже у 2023 році в порівнянні з 2022 роком комісійні витрати зростають на 5,2 млн. грн. або 117,2% та складають 35,5 млн. грн.

Незважаючи на достатньо складну економічну ситуацію в країні, АТ «АБ «Радабанк» збільшив у 2023 році витрати на виплати працівникам на 46,7 млн. грн. або 133,2% до 187,4 млн. грн. Крім того, витрати зносу на амортизацію у 2023 році майже не змінились у порівнянні з 2022 роком та склали 36,2 млн. грн. Інші адміністративні та операційні витрати значно зросли у 2023 році в порівнянні з 2022 роком на 70,3 млн. грн. або 226,2% до 126,0 млн. грн.

Прибуток до оподаткування збільшився та витрати на податок на прибуток також збільшуються у 2023 році в порівнянні з 2022 роком та складають 141,2 млн. грн. та 77,4 млн. грн. відповідно.

Динаміку чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк» за 2021-2023 роки представлено на рисунку 2.7.

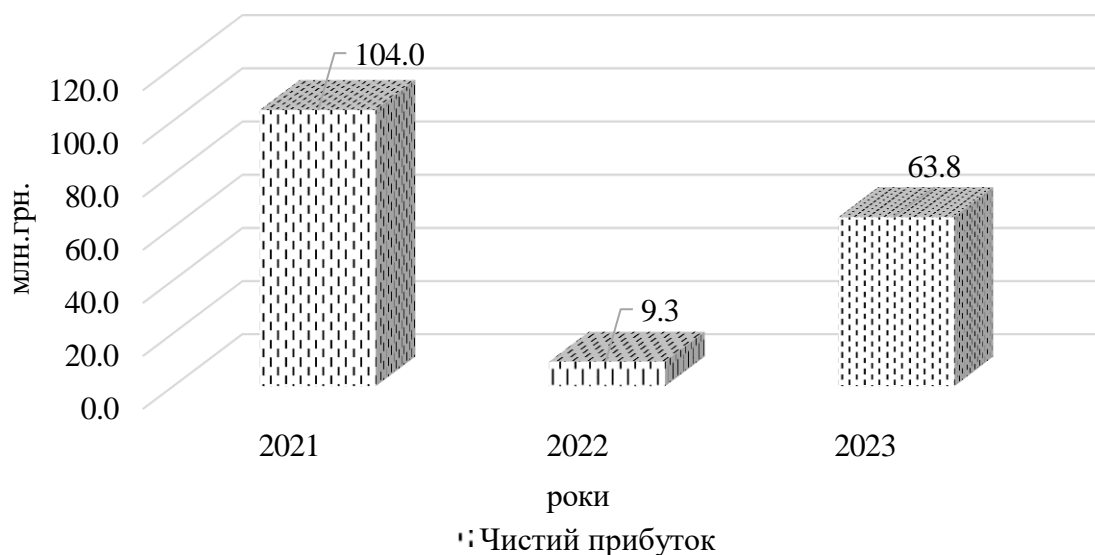

Рис.2.7. Динаміка чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк» за 2021-2023 рр., млн. грн.

Зазначимо, що станом на кінець 2021 року АТ «АБ «Радабанк» мав чистий прибуток у розмірі 104,0 млн. грн. Проте, вже станом на кінець 2022 року чистий прибуток банку становив 9,3 млн. грн., що є менше ніж у попередньому році на 94,7 млн. грн. або 8,9%. На кінець 2023 року спостерігається позитивна тенденція щодо збільшення суми чистого прибутку на 54,5 млн. грн. у порівнянні з 2022 роком або майже у сім разів до 63,8 млн. грн.

Проаналізуємо, як забезпечується ліквідність та платоспроможність АТ «АБ «Радабанк» через управління регулятивним капіталом. Для визначення адекватності капіталу згідно з вимогами Національного банку України у табл. 2.7 представлено склад регулятивних капітальних ресурсів банку:

Таблиця 2.7

Показники, що характеризують регулятивний капітал

АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., млн. грн.

Показники	2021		2022		2023		Відхилення за період	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+,-	%
Основний капітал	316,0	91,4	319,6	72,5	318,4	64,7	2,4	0,8
Додатковий капітал	29,9	8,6	120,9	27,5	173,5	35,3	143,6	480,6
Разом регулятивного капіталу	345,9	100	440,6	100	491,9	100	146,0	42,2

Загальне зростання регулятивного капіталу АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках становило 146,0 млн. грн. або на 42,2 % протягом періоду. Основний капітал АТ «АБ «Радабанк» протягом періоду збільшився на 2,4 млн. грн., що становить 0,8% зростання та його частка протягом періоду змінювалася з 91,4% у 2021 році до 64,7% у 2023 році. Що стосується додаткового капіталу, то його сума протягом періоду також зросла, на 143,6 млн. грн., що становить зростання у 5,6 разів за період, а частка у загальному обсязі регулятивного капіталу зросла з 8,6% до 35,3%.

В цілому слід зауважити, що збільшення капіталізації АТ «АБ «Радабанк» відбувалося саме за рахунок додаткового капіталу, до якого входить резервний капітал, нерозподілений прибуток, що виявили зростання протягом періоду.

Слід зазначити, що протягом 2021-2023 років АТ «АБ «Радабанк» дотримувався усіх вимог щодо рівня капіталу, встановлених Національним банком України. Порівняємо дані щодо регулятивного капіталу та нормативних значень адекватності капіталу за даними представленими в табл. 2.8.

Отже, спостерігаємо з наведених даних, норматив регулятивного капіталу АТ «АБ «Радабанк» протягом досліджуваного періоду із суттєвим

перевищенням відповідав нормативно встановленому НБУ (понад 200 млн. грн.): у 2021 році він становив 345,9 млн. грн., у 2022 році регулятивного капіталу АТ «АБ «Радабанк» збільшилося до 440,6 млн грн., а за підсумками 2023 року його значення становило 491,9 млн. грн.

Таблиця 2.8

**Нормативи достатності капіталу АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр.
за методикою НБУ**

Показник	Норматив	2021	2022	2023
Регулятивний капітал, млн. грн.	≥200 млн. грн.	345,9	440,6	491,9
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2)	≥10%	13,0	22,2	18,4
Норматив достатності основного капіталу (Н3)	≥7%	13,0	16,1	11,9

Що стосується розмірів економічних нормативів капіталу АТ «АБ «Радабанк», то відповідно до методики НБУ, АТ «АБ «Радабанк» має позитивні показники щодо свого регулятивного капіталу.

Таким чином, слід оцінити управління капіталом банку як задовільне - за методикою НБУ, зокрема, поточний розмір регулятивного капіталу АТ «АБ «Радабанк» вказує на виконання вимог НБУ щодо розміру Н1 та має великий запас за цим нормативом.

Аналіз дотримання нормативів НБУ АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках представлено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз дотримання нормативів НБУ АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр.

Показник	Норматив	2021	2022	2023
Коефіцієнт покриття ліквідністю LCR, %	≥ 100%	184,0895	335,7366	320,5059
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування(NSFR) за всіма валютами	≥100% (у 2021 ≥90%)	127,383	166,4866	246,5012
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента, Н7	≤ 25%	20,48	19,77	15,53
Норматив великих кредитних ризиків, Н8	≤ 800%	174,62	84,10	77,77
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, Н9	≤ 25%	16,88	6,54	2,0

Отже, за даними табл. 2.9 спостерігаємо, що АТ «АБ «Радабанк» виконує всі нормативні показники, які встановлені НБУ. Так, на 31 грудня 2023 року коефіцієнт покриття ліквідністю склав 320,5059% при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 100%. Контроль ризику ліквідності реалізується через дотримання як регуляторних норм по показниках LCR та NSFR, так і лімітів та вимог за показниками розривів ліквідності, обсягу високоякісних ліквідних активів, концентрацій джерел фінансування. Також, значення показників Н7, Н8, Н9 у 2021-2023 роках в межах нормативних.

В таблиці 2.10 розглянемо коефіцієнти фінансової стійкості та рентабельності АТ «АБ «Радабанк» за аналізований період.

Таблиця 2.10

**Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості та рентабельності АТ
«АБ «Радабанк»» за 2021-2023 рр.**

Показник	2021	2022.	2023	Відхилення 2023/2021
Чистий прибуток, млн. грн	104,0	9,3	63,8	-40,2
Середньорічна вартість активів, млн. грн.	4020,1	4482,8	5536,7	1516,5
Середньорічна вартість капіталу, млн. грн.	384,6	436,3	472,8	88,1
Відношення статутного капіталу до власного капіталу	0,70	0,68	0,60	-0,1
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	1,16	1,16	1,10	-0,06
Коефіцієнт надійності	0,09	0,13	0,08	-0,01
Коефіцієнт “фінансового важеля”	10,76	7,47	13,11	2,35
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	0,08	0,12	0,07	-0,01
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,50	0,44	0,42	-0,08
Рентабельність активів, %	2,59	0,21	1,15	-1,44
Рентабельність капіталу, %	27,04	2,13	13,49	-13,55

За даними табл. 2.10 коефіцієнт надійності банку зменшився на 0,01 п., даний показник за останні роки був в межах норми 0,08-0,13 і за даними 2023 року на 1 грн власного капіталу приходилося 8 копійок, а за даними 2021 року приходилося 9 копійок позикового капіталу. Коефіцієнт фінансового важеля банку зріс у 2,35 рази і найвищого значення, 13,11 пункти, становив у 2023 році. Даний показник є також в межах норми і вказує на те що банк спроможний

залучати кошти на фінансовому ринку. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу, який вказує на ступінь покриття активів акціонерним капіталом, зменшився на 6%. Однак показник значно нижче нормативів і вказує на те що темп зростання активів значно перевищує темпи зростання власного капіталу. Крім того спостерігається зниження можливості залучення акціонерного капіталу і сигналізує про необхідність поліпшення менеджменту власного капіталу.

Також, дані табл. 2.10 свідчать про зменшення показників рентабельності, але попри складні умови зовнішнього середовища банк забезпечує позитивний фінансовий результат та доводить, що спроможний виконувати вимоги регулятора до капіталу та ліквідності. Отримані розрахунки економічних показників у 2023 році підтверджують адаптацію АТ «АБ «Радабанк» до умов воєнного стану, попри скорочення порівняно із 2021 роком. Така тенденція свідчить про те що навіть в таких достатньо жорстких умовах менеджмент банку робить все можливе для забезпечення активності банку на ринку.

2.3. Аналіз операцій кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк»

Головним завданням АТ «АБ «Радабанк» при проведенні операцій кредитування фізичних осіб є створення якісного та диверсифікованого кредитного портфелю.

Мета управління кредитним портфелем у банку - забезпечення досягнення бажаного рівня прибутку. Основна мета розподіляється на кілька підцілей. Банк прагне постійно розширювати клієнтську базу, пропонуючи вигідні умови для фізичних осіб та бізнесу. Банк орієнтується на ефективне використання існуючих відносин для зростання доходів, через додаткові продукти і послуги.

Важливе значення має знаходження балансу між прибутковістю кредитування і можливими ризиками, що дозволяє забезпечити стабільність портфеля.

Управління кредитним портфелем передбачає використання подвійного підходу: з одного боку, це детальна оцінка ризиків кожної операції, а з іншого -

встановлення обмежень на кредитування в окремих секторах або регіонах. Це дозволяє мінімізувати можливі фінансові збитки при значному зростанні обсягів кредитів, що є важливим аспектом в умовах нестабільності.

Тип кредитної політики визначається через стратегію, яку застосовує банк при наданні кредитів, а також через цілі, які він ставить перед собою в процесі кредитування. Визначимо тип кредитної політики АТ «АБ «Радабанк» за даними табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз кредитної активності АТ «АБ «Радабанк» у 2021- 2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Відхилення	
				2022/ 2021	2023/ 2022
Загальна сума кредитів клієнтам, млн. грн.	1843,6	1155,7	1551,4	-687,9	395,7
Кредити корпоративним суб'єктам господарювання, млн. грн.	1666,9	1067,7	1490,4	-599,2	422,7
Питома вага кредитів корпоративним суб'єктам господарювання, %	90,4	92,4	96,1	2,0	3,7
Споживчі кредити фізичним особам, млн. грн.	155,4	77,7	54,9	-77,7	-22,8
Питома вага споживчих кредитів фізичним особам, %	8,4	6,7	3,5	-1,7	-3,2
Іпотека фізичним особам, млн. грн.	13,9	10,3	6,1	-3,6	-4,2
Питома вага іпотечних кредитів фізичним особам, %	0,8	0,9	0,4	0,1	-0,5

Як свідчать дані табл. 2.11, кредитна активність АТ «АБ «Радабанк» зазнала значних змін у період 2021-2023 років, що є результатом складної ситуації, спричиненої російською агресивною війною. У цей період спостерігаються серйозні коливання в розмірах кредитного портфеля банку, а також зміни в структурі позичальників.

Найбільший обсяг кредитів було надано банком у 2021 році, який склав 1843,6 млн. грн.. Це свідчить про активне кредитування в перший рік перед початком військових дій, що могло бути пов'язано з відновленням економіки після пандемії COVID-19 та зростанням попиту на кредити.

У 2022 році спостерігається значне зменшення кредитного портфеля до 1155,7 млн. грн., що на 687,9 млн. грн. менше, ніж у 2021 році. Зменшення кредитування можна пояснити зниженням економічної активності через

військові дії, нестабільність фінансових ринків, а також загальну економічну кризу в Україні.

У 2023 році кредитний портфель зріс до 1551,4 млн. грн., що на 395,7 млн. грн. більше, ніж у 2022 році. Це свідчить про поступове відновлення кредитної активності банку, хоча вона все ще не досягла рівня 2021 року.

Протягом 2021–2023 років, АТ «АБ «Радабанк» поступово змінював свою політику щодо надання кредитів фізичним та юридичним особам. Найбільше кредитів надавалось юридичним особам, і їх частка в загальному обсязі кредитів збільшувалася з кожним роком.

Динаміку кредитів, наданих фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках представлено на рис. 2.8.

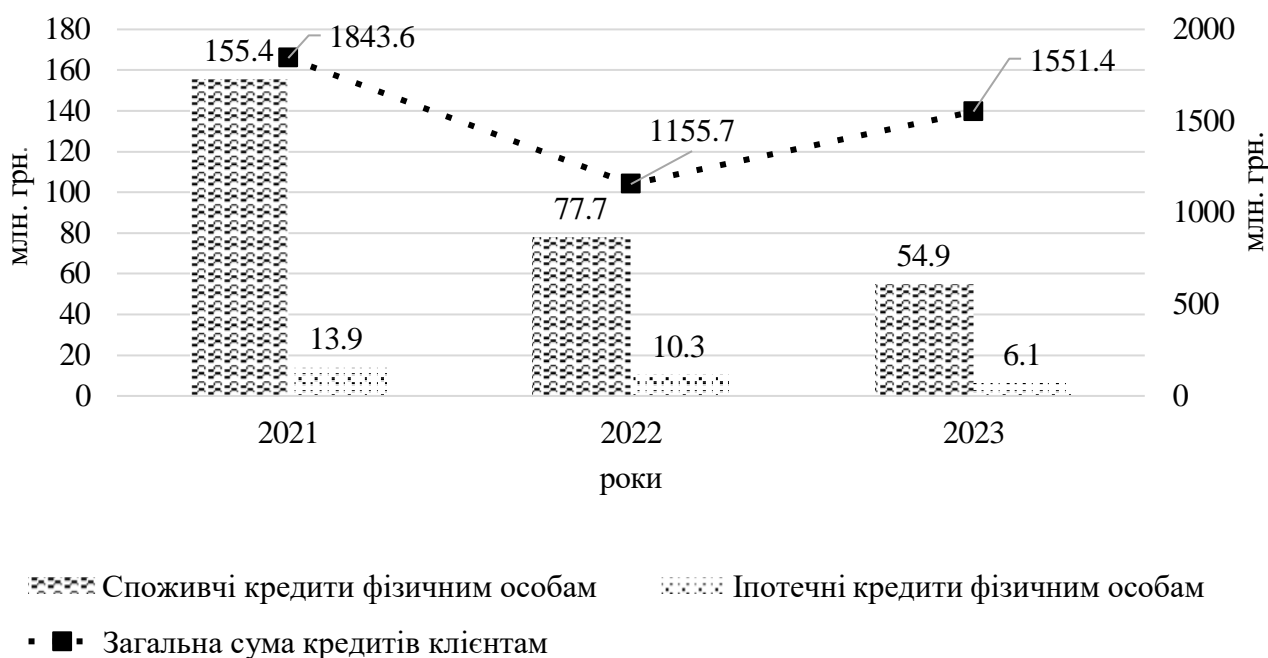

Рис. 2.8. Динаміка споживчих та іпотечних кредитів фізичним особам АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., млн. грн.

За період 2021-2023 років кредитний портфель фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк» зазнав суттєвих змін, зокрема спостерігається зменшення обсягів як споживчих, так і іпотечних кредитів.

Сума споживчих кредитів, наданих фізичним особам у 2021 році становила 155,4 млн. грн. У 2022 році обсяг споживчих кредитів зменшився до 77,7 млн. грн., що на 77,7 тис. грн. менше порівняно з 2021 роком. У 2023 році

спостерігалось ще більше зниження суми споживчих кредитів, яка склала 54,9 млн. грн., що на 22,8 млн. грн. менше, ніж у 2022 році.

Це свідчить про загальне зниження попиту на споживчі кредити у фізичних осіб. Причинами можуть бути економічна нестабільність через військові дії, зростання рівня безробіття та інші негативні соціально-економічні фактори, які обмежують можливості населення для отримання і погашення кредитів. Також зменшення обсягів споживчого кредитування може бути зумовлене підвищенням процентних ставок та обмеженнями на кредитування з боку банків.

Обсяг іпотечних кредитів для фізичних осіб у 2021 році становив 13,9 млн. грн. У 2022 році сума іпотечних кредитів зменшилася на 3,6 млн. грн., досягнувши 10,3 млн. грн. У 2023 році спостерігалось подальше зниження суми іпотечних кредитів до 6,1 млн. грн., що на 4,2 млн. грн. менше, ніж у 2022 році.

Зменшення обсягів іпотечних кредитів також є тривожним сигналом. Це може бути пов'язано з низьким попитом на іпотеку в умовах війни, загального економічного занепаду, високих процентних ставок та невизначеності на ринку нерухомості.

Структуру кредитів фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках наведено на рисунку 2.9.

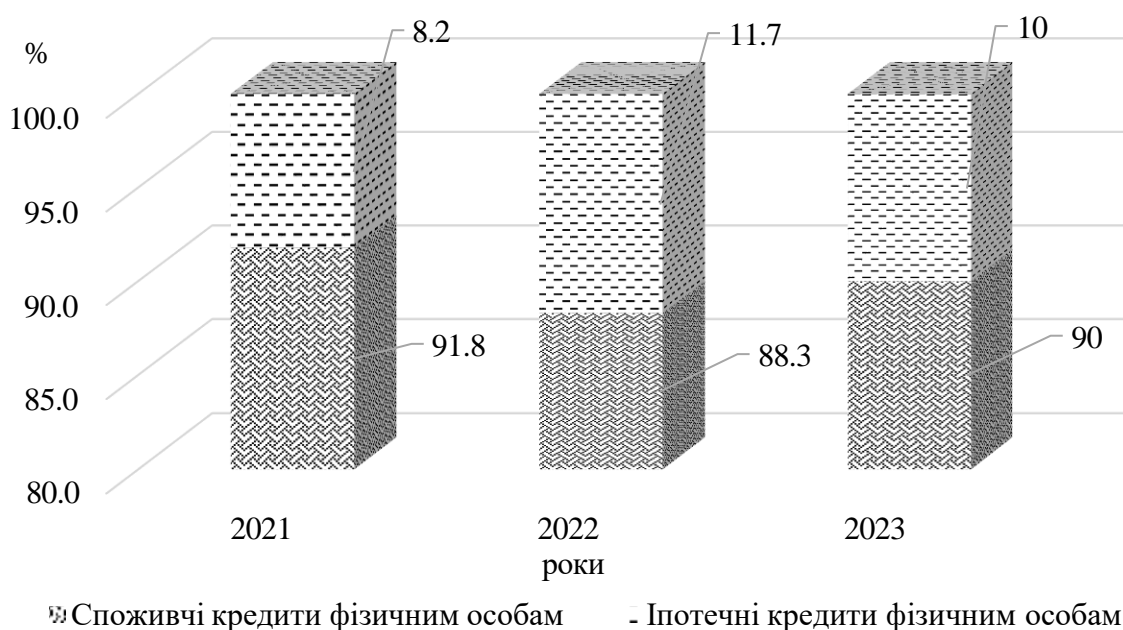

Рис. 2.9. Структура кредитів фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., %

Згідно з даними рисунку 2.9, можна зробити наступні висновки про структуру кредитування фізичних осіб в АТ «АБ «Радабанк» за 2021-2023 роки.

Частка споживчих кредитів у 2021 році в загальному обсязі кредитів наданих фізичним особам склала 91,8%. В 2022 році частка споживчих кредитів зменшилася до 88,3%, що свідчить про зниження попиту на споживче кредитування в порівнянні з 2021 роком. В 2023 році частка споживчих кредитів дещо зросла і склала 90%, що вказує на відновлення попиту на цей вид кредитів, хоча знову ж таки залишалася певна нестабільність через економічні та політичні фактори.

Частка іпотечних кредитів у 2021 році в загальному обсязі кредитів наданих фізичним особам становила 8,2%. В 2022 році частка іпотечних кредитів збільшилася до 11,7%, що могло бути зумовлено тимчасовим зростанням попиту на іпотеку або змінами в кредитній політиці банку. Однак у 2023 році частка іпотечних кредитів знову зменшилася і становила 10%, що відображає зниження попиту на іпотечне кредитування, ймовірно, через економічні труднощі та збільшення фінансових ризиків.

Аналіз кредитного портфеля за видом забезпечення є ключовим елементом в оцінці ризиків та стабільності банку. Він дозволяє знизити ризики та забезпечити ефективне управління кредитними активами, що має важливе значення для сталого розвитку банку в умовах економічної нестабільності.

Оцінка ступеня ризику та стабільності позик дозволяє виявити ризики та оцінити їх рівень. Використання забезпечення в кредитуванні фізичних та юридичних осіб дозволяє знизити ймовірність невиконання. Оцінка ефективності використання різних видів забезпечення дозволяє банку скоригувати свою стратегію кредитування, розробити механізми зменшення ризиків, а також сформувати резерви для покриття можливих втрат від безповоротних кредитів.

Знання ступеня ризику допомагає банку встановлювати ліміти на кредитування в залежності від виду забезпечення.

В табл. 2.12 наведено забезпечення кредитного портфелю АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках.

**Забезпечення кредитного портфелю АТ «АБ «Радабанк»
у 2021-2023 рр., млн. грн.**

Показник	2021		2022		2023		Відхилення			
	Активи з надлишк. забезпеч.	Активи з недостатнім забезпеч.	Активи з надлишк. забезпеч.	Активи з недостатнім забезпеч.	Активи з надлишк. забезпеч.	Активи з недостатнім забезпеч.	2022/2021		2023/2022	
							Активи з надлишк. забезпеч.	Активи з недостатнім забезпеч.	Активи з надлишк. забезпеч.	Активи з недостатнім забезпеч.
Кредити корпоративним суб'єктам господарювання	1250,5	676,8	702,6	774,5	909,3	990,2	-547,9	97,7	206,7	215,7
Споживчі кредити фізичним особам	119,9	56,5	74,6	59,5	38,1	72,3	-45,3	3	-36,5	12,8
Іпотечні кредити фізичним особам	11,0	3,1	10,3	2,6	6,3	4,1	-0,7	-0,5	-4	1,5

З аналізу даних табл. 2.12 можна зробити важливі висновки щодо змін в обсягах активів з різним рівнем забезпечення кредитів у АТ «АБ «Радабанк» за досліджувані роки. Протягом досліджуваного періоду обсяги активів з надлишковим забезпеченням кредитів зменшувалися. Це може вказувати на більш обережний підхід банку в оцінці ризиків або зниження кількості високоякісних застав, що забезпечують кредити. Зменшення таких активів може свідчити про зниження рівня безпеки для банку, що підвищує потенційні ризики у разі несплати позик.

Паралельно спостерігається зростання обсягів активів з недостатнім забезпеченням. Це означає, що банк збільшив частку кредитів, які мають менше або взагалі не мають надійного забезпечення, що може підвищувати кредитний ризик і знижувати загальну стабільність кредитного портфеля.

Зрушення в структурах активів були особливо помітні у сегментах споживчих та іпотечних кредитів, що надаються фізичним особам. Споживчі кредити, як правило, є менш забезпеченими, ніж іпотечні кредити, що означає збільшення ризиків для банку при зростанні частки кредитів з недостатнім

забезпеченням.

Зростання обсягів кредитів з недостатнім забезпеченням може свідчити про адаптацію банку до змін економічних умов та стратегічний перехід до більш високих ризиків, зокрема через відсутність можливості знайти достатньо надійне забезпечення для всіх наданих позик. Така зміна може бути результатом спроби забезпечити фінансову активність і зберегти рівень доходів у періоди економічної нестабільності, однак вона також збільшує потенційні фінансові ризики для банку.

Розглянемо операції з кредитування фізичних осіб в розрізі видів забезпечення за даними табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Види забезпечення операцій з кредитування фізичних осіб

АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 рр., млн. грн.

Показник	2021		2022		2023		Відхилення			
	Споживчі кредити фізичним особам	Іпотечні кредити фізичним особам	Споживчі кредити фізичним особам	Іпотечні кредити фізичним особам	Споживчі кредити фізичним особам	Іпотечні кредити фізичним особам	2022/2021		2023/2022	
							Споживчі кредити фізичним особам	Іпотечні кредити фізичним особам	Споживчі кредити фізичним особам	Іпотечні кредити фізичним особам
Незабезпечені кредити	56,5	3,1	59,5	2,6	72,3	4,1	3	-0,5	12,8	1,5
Кредити, що забезпечені:	119,9	11	74,6	10,3	38,1	6,3	-45,3	-0,7	-36,5	-4
грошовими коштами	1,2	-	-	-	-	-	-1,2	0	0	0
нерухомим майном	114,7	11	70,8	10,3	34,1	6,3	-43,9	-0,7	-36,7	-4
у т. ч. майном житлового призначення	82,3	7,8	53,9	7,4	22,7	5,9	-28,4	-0,4	-31,2	-1,5
іншими активами	4	-	3,8	-	4	-	-0,2	0	0,2	0

З даними табл. 2.13 спостерігаємо, що частка забезпечених операцій з кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк» у 2021-2023 роках є більшою, ніж незабезпечених. Іпотечні кредити фізичним особам забезпечені на 100% нерухомим майном. Що стосується споживчих кредитів фізичним особам, то вони також частково забезпечені грошовими коштами, нерухомим майном або іншими активами.

На сайті АТ «АБ «Радабанк» можна ознайомитися з основними кредитними продуктами для фізичних осіб, які представлені:

- картка «RADAcad»;
- «Авто в кредит»;
- «Оселя».

Кредитна картка «RADAcad» від АТ «АБ «Радабанк» є зручним фінансовим інструментом, який надається безкоштовно та дозволяє користувачам легко та швидко отримувати додаткові кошти в межах встановленого кредитного ліміту. Картка дозволяє використовувати як власні кошти, так і швидко отримувати додаткові кошти, що не перевищують встановлений кредитний ліміт. Це дає можливість здійснювати покупки або оплачувати послуги навіть у випадках, коли власних коштів недостатньо. Вартість обслуговування картки не нараховується, поки рахунок активний, що дозволяє зекономити кошти на підтримці картки. Завдяки цим перевагам, кредитна картка «RADAcad» є вигідним варіантом для тих, хто шукає доступний і зручний інструмент для здійснення фінансових операцій без необхідності оплачувати додаткові комісії за обслуговування картки.

Таблиця 2.14

Тарифи на обслуговування кредитної картки «RADAcad»

Показники	Картка «RADAcad»
Кредитний ліміт	до 100 000 грн
Розмір обов'язкового щомісячного платежу	5% від заборгованості, але не менше ніж 100 грн, щомісячно; 10% від заборгованості, але не менше 100 грн, щомісячно - у разі прострочки, починаючи з другого місяця прострочення.
Пільговий період	до 92 днів
Процентна ставка за користування кредитом в пільговий період	0,00001%
Процентна ставка за користування кредитом на залишок заборгованості (після закінчення пільгового періоду)	3,5% на місяць (42,0% річних)
Комісія за зняття власних коштів	до 10000,0 грн. безкоштовно
Комісія за зняття кредитних коштів в банкоматі або пункті видачі готівки	до 10 000,0 грн. безкоштовно понад 10 000,0 грн – 4% від суми зняття

Автокредитування в АТ «АБ «Радабанк» – це ще одна з можливостей для

фізичних осіб отримати фінансову підтримку на покупку автомобіля, як нового, так і вживаного. Умови автокредитування, пропонувані банком, дозволяють придбати автомобіль за вигідними умовами, з можливістю отримання кредиту на тривалий термін. Нижче наведені умови автокредитування за даними табл. 2.15:

Таблиця 2.15

**Умови кредитування нового автомобіля та авто з пробігом від АТ
«АБ «Радабанк» для фізичних осіб**

Умови кредитування	Кредит на автомобіль
Відсоток власного внеску від вартості автомобіля	від 30%
Термін кредитування	від 1 до 5 років
Процентна ставка	12,00% – 15,30% річних в гривні, в залежності від терміну кредитування.
Реальна річна відсоткова ставка з урахуванням супровідних послуг 3-х осіб	29,21% – 38,22% річних в гривні, в залежності від терміну кредитування
Сума кредиту	від 700 000 до 10 000 000 грн
Разова комісія за видачу кредиту	від 2% від суми кредит
Схема погашення кредиту	ануїтет
Вид застави	автомобіль, що оформлюється в кредит
Страховання КАСКО в акредитованих банком страхових компаніях (щороку)	6,99% від вартості забезпечення

Державна програма іпотечного кредитування «єОселя» від АТ «АБ «Радабанк» є частиною ініціативи, започаткованої Президентом України для забезпечення доступного житлового кредитування для громадян. Програма надає можливість отримати кредит на придбання житла в багатоквартирних будинках за вигідними відсотковими ставками, що варіюються від 3% до 7% на рік

Нерухомість, яка підпадає під програму «єОселя», повинна відповідати певним вимогам та бути зареєстрована відповідно до законодавства України.

Нерухомість може бути: квартирою в багатоквартирному житловому будинку або житловим будинком разом з земельною ділянкою. Максимальна площа житла для квартир не повинна перевищувати 52,5 квадратних метрів на одну особу, плюс 21 квадратний метр на кожну наступну особу. Для приватних будинків площа не може бути більшою ніж 62,5 квадратних метрів на одну особу, плюс 21 квадратний метр на кожну наступну особу.

Нерухомість не може бути: квартирою або приватним будинком, розташованими в столиці або обласному центрі, старішими за 10 років, квартирою в обласних селищах, що були побудовані до 1960 року, приватним будинком, розташованим у селі або області, старшим ніж 40 років на момент закриття угоди, садовими та дачними будинками.

Для отримання даного виду кредитного продукту у АТ «АБ «Радабанк» позичальник має виконати ряд вимог, які наведено в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Вимоги до позичальника іпотечного кредиту «ЄОселя»

Умови кредитування	під 7% річних	під 3% річних
Категорія позичальника	- ветерани війни та їхні сім'ї, учасники бойових дій, інваліди війни, родини загиблих ветеранів та сім'ї загиблих захисників України; внутрішньо переміщені особи; -інші громадяни України, які не мають власної житлової нерухомості або володіють не більше ніж 52,5 квадратних метра для сімей з однією особою, а також додатково 21 квадратний метр на кожного наступного члена сім'ї.	- військовослужбовці, працівників Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Головного управління розвідки Міністерства оборони, Національної гвардії, Державної прикордонної служби; - медичні працівники закладів охорони здоров'я; - педагогічні працівники; науково-педагогічні працівники закладів освіти та наукових установ
Нерухомість позичальника	клієнт та члени його сім'ї не повинні володіти більше як 52,5 квадратними метрами загальної площі житлової нерухомості для сімей з однієї особи та додатково 21 квадратних метрів на кожного наступного члена сім'ї	
Вік позичальника	від 21 до 65 років на момент завершення строку іпотечного кредиту, включно.	

Отже, АТ «АБ «Радабанк» здійснює широкий спектр кредитних операцій для фізичних осіб, зокрема надає кредити на покупку автомобілів, іпотечні кредити та кредитні картки. Кредитна політика банку ґрунтується на чітких стандартах і процедурах, які забезпечують ефективне управління кредитними ризиками. Це включає аналіз потенційних ризиків при наданні кредитів, встановлення відповідних обмежень, а також заходи щодо захисту від неплатежів, зокрема, через запровадження механізмів забезпечення та резервів.

Для оцінки рівня кредитного ризику АТ «АБ «Радабанк» через кредитування фізичних осіб у 2021-2023 роках необхідно розрахувати кілька ключових показників. Кожен з цих показників, дозволяє виявити різні аспекти кредитної діяльності банку та допомагає оцінити фінансову стійкість та ризики, пов'язані з кредитуванням.

В табл. 2.17 представлено розраховані показники рівня кредитного ризику АТ «АБ «Радабанк» через кредитування фізичних осіб у 2021-2023 роках.

Таблиця 2.17

**Розрахунок рівня кредитного ризику АТ «АБ «Радабанк»
через кредитування фізичних осіб у 2021-2023 рр.**

Показники	2021	2022	2023	Відхилення (+,-)	
				2023/2021	2023/2022
Коефіцієнт кредитної активності	0,14	0,15	0,10	-0,04	-0,05
Коефіцієнт покриття	7,10	6,58	9,88	2,77	3,30
Коефіцієнт забезпеченості	4,37	2,89	3,16	-1,21	0,27
Коефіцієнт неспроможності	0,22	0,15	0,16	-0,06	0,01
Коефіцієнт підвищення ризику	0,02	0,01	0,16	0,14	0,15

У 2021 році коефіцієнт кредитної активності був 0,14, що означає, що частка кредитних активів банку була досить низькою в порівнянні з загальними активами. У 2022 році коефіцієнт зріс до 0,15, що може свідчити про незначне збільшення кредитних операцій або підвищення кредитної активності банку. У 2023 році коефіцієнт зменшився до 0,10. Це може бути ознакою того, що банк знизив свою активність на ринку кредитування, ймовірно через посилення економічної нестабільності, зокрема через війни та інші фактори. Зменшення кредитної активності може бути частиною стратегії управління ризиками у відповідь на складну економічну ситуацію.

Підвищення коефіцієнту покриття до 9,88 у 2023 році свідчить про покращення здатності банку покривати свої зобов'язання. Збільшення цього показника вказує на те, що банк має достатньо ліквідних активів для покриття своїх боргів. Це є позитивним знаком для інвесторів та клієнтів, оскільки вказує на покращення фінансової стійкості банку.

Зміни коефіцієнта забезпеченості вказують на адаптацію банку до змін економічного середовища та зміну структури активів. Якщо коефіцієнт зменшувався протягом аналізованого періоду, це може свідчити про зменшення кількості активів, що забезпечені достатніми гарантіями, або ж про зміну структури активів, де збільшується частка менш забезпечених або більш ризикованих кредитів.

Зниження коефіцієнту неспроможності у 2022 році вказує на те, що рівень неспроможності позичальників зменшився, що є позитивним сигналом для банку і означає, що ймовірність дефолту позичальників була низькою. Невелике збільшення цього коефіцієнта в 2023 році може вказувати на певні ризики, які виникли через погіршення платоспроможності деяких клієнтів, але загалом рівень неспроможності залишається на прийнятному рівні.

Підвищення коефіцієнта ризику в 2023 році є важливим сигналом про зростання ризикованості в кредитному портфелі банку. Це може бути пов'язано із збільшенням кількості прострочених або непогашених кредитів, що в свою чергу знижує фінансову стабільність банку. Зростання цього показника вимагає прийняття відповідних заходів з управління ризиками, таких як резервування або реструктуризація боргів.

Загалом, АТ «АБ «Радабанк» продемонстрував позитивні зміни в плані покращення фінансової стійкості, що видно за коефіцієнтом покриття. Однак зменшення коефіцієнта кредитної активності та підвищення коефіцієнта ризику може вказувати на зростання обережності в кредитуванні та збільшення ризиків через зростання прострочених кредитів.

З метою обмеження ризиків, з якими АТ «АБ «Радабанк» може зіткнутися в результаті своєї кредитної діяльності при кредитуванні фізичних осіб, необхідно впроваджувати ретельні процедури кредитного аналізу, оцінювати фінансову стабільність клієнтів, контролювати ризики валютних курсів та процентних ставок, та регулярно оновлювати стратегії ризик-менеджменту відповідно до змін у фінансовому середовищі.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПЕРАЦІЙ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

3.1 Впровадження нових видів кредитування фізичних осіб у діяльність АТ «АБ «Радабанк» з урахуванням світового досвіду

Кредитування фізичних осіб у банківських системах зарубіжних країн має важливий вплив на розвиток як банківської індустрії, так і економіки в цілому. Це не тільки допомагає банкам розширювати свою клієнтську базу та підвищувати ліквідність, але й стимулює споживчий попит, що, в свою чергу, підтримує економічне зростання в різних секторах. Основні види кредитів, доступні для фізичних осіб, включають:

1. Споживчі кредити - використовуються для покупок товарів і послуг.
2. Іпотечні кредити - для придбання житла.
3. Кредити на покупку автомобілів - для фінансування покупки автотранспортних засобів.
4. Кредитні картки - для покриття повсякденних витрат.
5. Особисті позики — для непередбачених витрат, таких як лікування, відпочинок чи навчання.
6. Кредити на освіту та медичні послуги - спеціалізовані кредити для навчання або оплати медичних витрат.

Однією з найбільш розвинених країн у галузі кредитування фізичних осіб є США, де кредити пропонуються в широкому спектрі варіантів, що дозволяє клієнтам отримувати фінансування для різних потреб. Наприклад, в США особисті позики можуть коливатися від 1 000 до 500 000 доларів США, а процентні ставки змінюються в межах 6% до 36%, в залежності від кредитного рейтингу позичальника та умов банку. Термін виплати таких позик може варіюватися від 1 до 10 років.

В останні роки спостерігається тенденція до розвитку зелених кредитів, які

підтримують екологічно чисті ініціативи, такі як встановлення сонячних панелей, підвищення енергоефективності або використання відновлювальних джерел енергії. У країнах Європи, зокрема в Нідерландах, банківські установи, такі як ABN AMRO, Rabobank та ING, пропонують спеціальні кредити під назвою Green Loan для фінансування екологічних проектів. Ці кредити зазвичай мають вигідні умови, зокрема, низькі процентні ставки та гнучкі умови повернення, щоб заохотити інвестиції в сталий розвиток [48].

Подібні програми існують і в інших країнах, як це можна побачити в табл. 3.1, де представлені дані по країнах, які активно підтримують такі ініціативи. Це свідчить про глобальну тенденцію в банківському секторі до розширення пропозиції кредитів, орієнтованих на збереження екології, а також на забезпечення доступності фінансування для широкого кола фізичних осіб.

Таблиця 3.1

Кредитні програми для фізичних осіб, спрямовані на фінансування екологічно чистих проектів у деяких європейських країнах

Країни	Кредитні програми	Опис програми
Франція	eco-PTZ	надає фінансову підтримку для енергоефективного ремонту та модернізації житла на безвідсоткових умовах
Німеччина	Umweltkredit	програма, спрямована на фінансування екологічно чистих будівельних проектів та заходів з енергоефективності під 0,15% річних
Велика Британія	Green Home Improvement Loan Scheme	програма надає кредити для фінансування енергоефективних та екологічних ремонтів та модернізації житла за пільговими відсотками (від 6,25% до 10,75% річних)

Іпотечне кредитування є важливим елементом фінансової системи багатьох розвинених країн, і Європа не є винятком. У країнах, таких як Франція, Німеччина та Великобританія, іпотечні кредити користуються популярністю серед населення завдяки доступності та гнучким умовам. У Франції, зокрема, іпотечне кредитування є важливим елементом для забезпечення житлових потреб громадян.

У Франції іпотечне кредитування дуже розвинуто, і більшість громадян прагнуть придбати власне житло. Французькі банки пропонують широкий спектр іпотечних

продуктів, а умови кредитування регулюються низкою законодавчих актів, що спрямовані на захист прав споживачів. Іпотечні кредити в цій країні мають декілька важливих характеристик. Зазвичай іпотечні кредити надаються на термін від 10 до 25 років. Такі довгі терміни дають змогу клієнтам зменшити розмір щомісячних платежів, роблячи кредитування доступнішим для широких верств населення.

Процентні ставки за іпотечним кредитуванням у Франції поділяються на:

- фіксовані ставки - є найбільш популярним варіантом серед французьких позичальників. Це дозволяє зафіксувати ставку на весь термін кредитування, забезпечуючи стабільність платежів і захищаючи клієнтів від можливих коливань ринкових ставок;

- змінні ставки - менш популярні серед французів, оскільки вони можуть змінюватися протягом терміну кредитування в залежності від економічної ситуації, що створює певні фінансові ризики для позичальників;

Іпотечні кредити надаються як великими банками, так і спеціалізованими фінансовими установами, які працюють тільки в сфері житлового кредитування. Крім того, у Франції є також програми підтримки молодих сімей та осіб з низьким доходом для придбання житла. Кредитна система Франції має сильний захист прав споживачів. Закони зобов'язують банки розкривати всі умови кредитування на початкових етапах, надавати повну інформацію про всі витрати та ставки, що застосовуються. Крім того, існують обмеження щодо нарахування штрафів або комісій за дострокове погашення кредиту.

Французькі банки пропонують кілька видів іпотечних кредитів для фізичних осіб. Стандартні іпотечні кредити надаються для придбання житла на первинному або вторинному ринку. Це може бути як покупка новобудови, так і придбання старого житла. Кредити на реконструкцію доступні для осіб, які хочуть відремонтувати чи перебудувати житло, яке вже є у їхній власності. Кредити на покупку житла для молодих сімей - спеціальні програми, які пропонують знижені ставки та пільгові умови для молодих сімей або осіб до 35 років, що є першими покупцями житла. Зелені кредити або кредити на покупку енергоефективного житла або на проведення енергоефективних заходів у житлі, такі як встановлення сонячних панелей чи

утеплення. Ці кредити мають знижену процентну ставку для стимулювання розвитку екологічних технологій [13].

Програми іпотечного кредитування у Франції наведено на рисунку 3.1

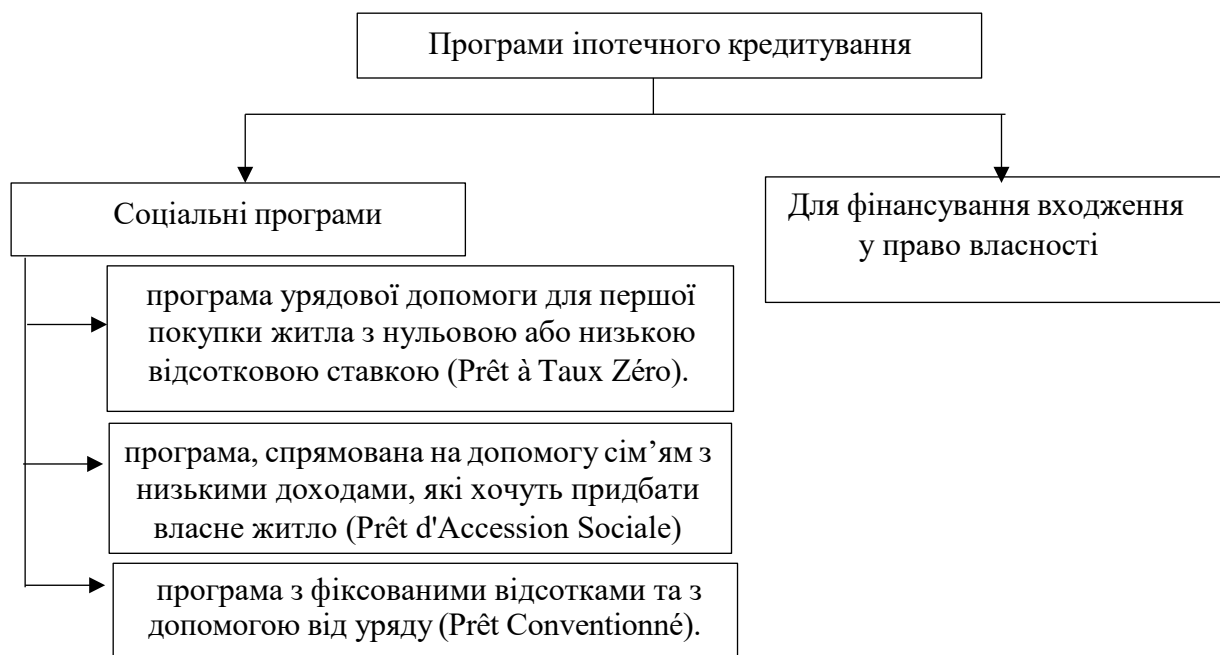

Рис. 3.1. Програми іпотечного кредитування у Франції

Потенційні позичальники, що звертаються за іпотечними кредитами, повинні відповідати ряду вимог, які допомагають знизити ризики для банків та забезпечити стабільність кредитного процесу. Основними факторами, які банки враховують під час оцінки позичальників, є:

1. Позичальники повинні мати стабільне джерело доходу, яке дозволяє їм регулярно здійснювати виплати за кредитом. Це може бути заробітна плата, прибутки від підприємницької діяльності, пенсії або інші стабільні доходи. Банки зазвичай аналізують рівень доходів позичальника, щоб оцінити його здатність обслуговувати кредит. У більшості випадків забороняється надавати кредит особам, чий рівень доходу не відповідає вимогам банку щодо сплати регулярних платежів по кредиту.

2. Кредитна історія є важливим показником для банку, оскільки вона дозволяє оцінити надійність позичальника. Якщо позичальник має негативну кредитну історію йому може бути відмовлено в наданні іпотечного кредиту. У

разі позитивної кредитної історії банк може надати кредит на більш вигідних умовах, знижуючи ризики для себе.

3. Для зниження ризиків банки зазвичай вимагають сплати первісного внеску, який є частиною вартості нерухомості і сплачується позичальником з власних коштів. Це дозволяє банку зменшити свої фінансові зобов'язання на випадок, якщо позичальник не зможе виконувати свої зобов'язання за кредитом. Розмір первісного внеску зазвичай становить від 10% до 30% вартості нерухомості, хоча в деяких випадках може бути й більше. Первісний внесок є важливим не лише для зменшення ризиків для банку, але й для позичальника, оскільки це забезпечує більш вигідні умови кредитування та знижує загальний розмір позики.

4. Багато банків також наполягають на укладанні договору страхування. Це дозволяє знизити ризики для банку в разі непередбачених обставин, таких як смерть позичальника або втрата працездатності.

Таким чином, застосування цих вимог і механізмів допомагає зберегти стабільність і ефективність системи іпотечного кредитування як для банків, так і для позичальників [30].

Програми іпотечного кредитування фізичних осіб у Німеччині представлені на рисунку 3.2.

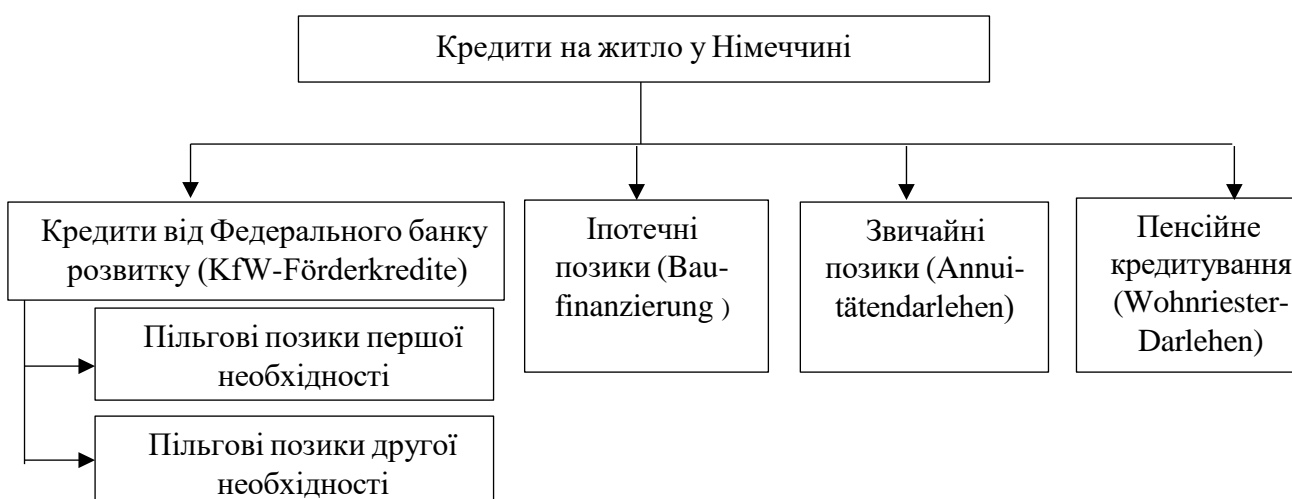

Рис. 3.2. Програми іпотечного кредитування фізичних осіб у Німеччині

Федеральний банк розвитку (KfW) в Німеччині є одним із ключових

фінансових інститутів, що підтримує економічний розвиток країни через надання фінансових засобів для різних проектів, у тому числі у сфері енергоефективності та сталого будівництва. Однією з основних переваг кредитних програм KfW є їх орієнтація на підтримку екологічно чистих та енергоефективних проектів, що дозволяє досягати значних екологічних та економічних результатів.

Кредитні програми Федерального банку розвитку KfW є важливим інструментом для стимулювання розвитку енергоефективного будівництва в Німеччині. Низькі процентні ставки, гнучкі умови та підтримка екологічних ініціатив роблять ці програми привабливими для позичальників, що сприяє впровадженню сталих практик у будівельному секторі. В Україні такі програми можуть стати ефективним інструментом для розвитку ринку енергоефективного житла та забезпечення сталого розвитку країни [30].

Велика Британія дійсно є прикладом країни, де іпотечне кредитування є важливою складовою фінансової системи, і цей ринок стабільно розвивається завдяки особливому підходу до регулювання і підтримки.

У Великій Британії будівельні товариства (building societies) займають важливе місце на ринку іпотечних кредитів. Вони є фінансовими установами, що надають широкий спектр фінансових послуг, зокрема іпотечні кредити для фізичних осіб. Їх основною метою є надання доступних позик для придбання та поліпшення житлових умов, а також забезпечення фінансової стабільності через консервативний підхід до кредитування. Їхня діяльність зосереджена на довгостроковому розвитку і забезпеченні сталого зростання ринку житла.

Завдяки цьому, будівельні товариства мають значний вплив на економіку Великої Британії, а також на ринок іпотечного кредитування. Вони сприяють стабільності і зростанню попиту на житло завдяки доступним умовам для позичальників.

У Великій Британії введено іпотечний стрес-тест (mortgage stress test), який став важливою частиною регулювання іпотечних кредитів. Стрес-тест дозволяє банкам оцінити, як зміни в економічних умовах (наприклад, підвищення

процентних ставок або зниження доходів позичальників) можуть вплинути на здатність позичальника виплачувати іпотечний кредит. Це допомагає зменшити ризики для позичальників і банків, оскільки тест забезпечує, що позичальники можуть витримати фінансові труднощі у разі непередбачених змін у економіці або на ринку праці. Таким чином, стрес-тест є важливим інструментом для забезпечення фінансової стійкості як клієнтів, так і банківської системи в цілому.

Великобританія пропонує різноманітні варіанти житлового кредитування для фізичних осіб. Серед них можна виокремити кілька основних категорій.

Іпотечні кредити для покупки нового житла - це найбільш поширений тип іпотечних кредитів, що надаються для купівлі нових або старих будинків. Кредити можуть бути з фіксованими або змінними процентними ставками, що дозволяє позичальникам вибирати оптимальні умови кредитування відповідно до своїх фінансових можливостей.

Іпотечні кредити для поліпшення житлових умов, надаються для ремонту або модернізації житла, наприклад, для утеплення будинків, встановлення енергозберігаючих технологій тощо.

Британські банки також пропонують кредити для рефінансування існуючих іпотечних зобов'язань. Це дозволяє позичальникам зменшити свої витрати за рахунок зниження процентної ставки або перегляду умов договору.

Британські банки активно надають додаткові послуги, що супроводжують іпотечне кредитування, і сприяють більшому комфорту для позичальників. Більшість банків пропонують кредити в комплекті з обов'язковим страхуванням житла. Це забезпечує захист на випадок непередбачених ситуацій (пожежі, затоплення, тощо). Страхування від неплатежів по іпотеці забезпечує захист позичальників, якщо вони з якоїсь причини не можуть здійснювати платежі за кредитом через втрату роботи або інші обставини. Страхівка покриває частину заборгованості.

Також, у Великій Британії популярна програма, що дозволяє позичальникам отримати кредит для покриття різниці в ціні між новим і вживаним житлом, що може бути важливим у разі покупки нерухомості на

вторинному ринку.

У Великій Британії існує також спеціалізоване кредитування для осіб, які наближаються до пенсії або вже вийшли на пенсію. Такі кредити мають певні переваги, зокрема можливість погашення лише відсотків по кредиту протягом певного періоду, з використанням непідлягаючих оподаткуванню пенсійних виплат або доходів від продажу активів. Це дає можливість позичальникам забезпечити собі додатковий комфорт у фінансовому плані після виходу на пенсію.

Таким чином, іпотечне кредитування у Великій Британії є прикладом високорозвиненого та стабільного ринку, на якому активно працюють будівельні товариства та банки, пропонуючи позичальникам різноманітні продукти з конкурентними умовами. Іпотечний стрес-тест, що оцінює фінансову стійкість позичальників, допомагає зберігати стабільність ринку і захищати інтереси клієнтів. Широкий спектр іпотечних продуктів і додаткових послуг забезпечує доступність кредитування для різних категорій громадян, зокрема для пенсіонерів і осіб, які мають потребу в додатковому фінансуванні для покращення житлових умов [33].

Дійсно, іпотечне кредитування є важливою складовою фінансових систем багатьох країн, і його розвиток залежить від багатьох факторів, включаючи політичну, економічну стабільність, а також рівень регулювання і підтримки з боку держави. Зміни в економічній ситуації, рівень довіри до фінансової системи, ефективність судової системи та інші фактори можуть суттєво впливати на розвиток іпотечного ринку.

В Україні система іпотечного кредитування розвивається, але ще має ряд проблем, які потребують вирішення для досягнення рівня розвинених країн. Кризові явища в економіці, інфляція та девальвація національної валюти створюють додаткові труднощі для позичальників, зокрема для тих, хто бере кредити в іноземній валюті.

У порівнянні з розвиненими країнами, українські громадяни з меншою ймовірністю звертаються за іпотечними кредитами через високий рівень

недовіри до банківської системи та фінансових установ. Політична нестабільність і зміни в законодавстві можуть впливати на прийняття кредитних рішень банками та позичальниками.

Через нестабільність економіки та високий рівень інфляції ставки по іпотечних кредитах в Україні залишаються високими, що робить кредити менш доступними для широких верств населення. В Україні більшість людей не мають достатнього рівня заощаджень для внесення первісного внеску, що обмежує можливість отримання іпотечного кредиту. Обмежена пропозиція довгострокових кредитів: Українські банки часто не пропонують довгострокові іпотечні кредити через високі ризики та економічні невизначеності.

Таким чином, для розвитку іпотечного кредитування в Україні важливо адаптувати успішні міжнародні практики до національних умов, при цьому враховуючи особливості політичної та економічної ситуації в країні

Впровадження нових видів кредитування фізичних осіб в АТ «АБ «Радабанк», з урахуванням досвіду розвинених країн, може стати важливим кроком для розширення спектру послуг банку, залучення нових клієнтів та збільшення його прибутковості. Розглянувши ключові практики кредитування фізичних осіб у таких країнах, як США, Німеччина, Франція, Великобританія, можна виокремити кілька основних пропозицій, які можуть бути реалізовані в банку, які наведено на рисунку 3.3.

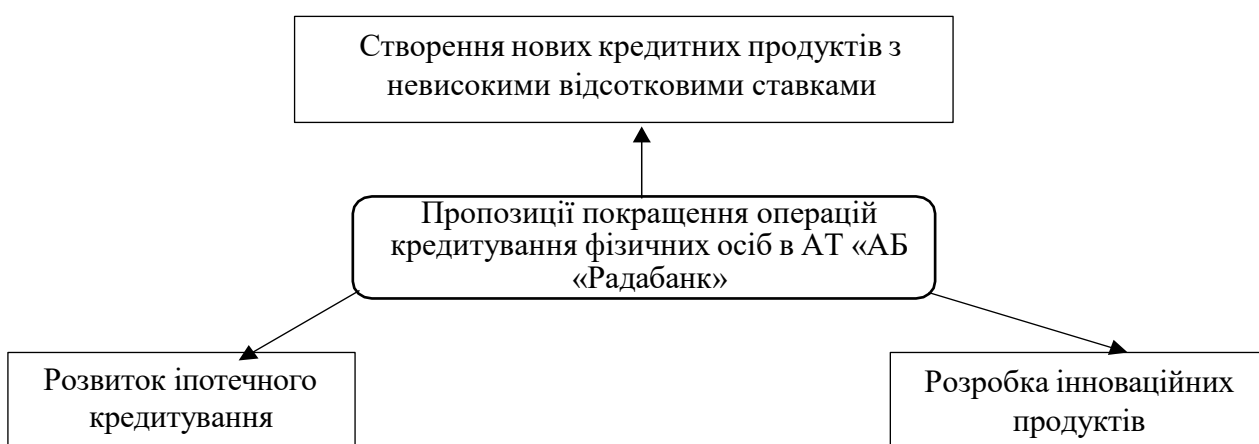

Рис. 3.3. Пропозиції покращення операцій кредитування фізичних осіб в АТ «АБ «Радабанк»

Запропоновані заходи можуть сприяти покращенню операцій кредитування фізичних осіб в АТ «АБ «Радабанк», а також забезпечити більш доступні та вигідні умови для позичальників.

Розглянемо кожен із цих напрямків детальніше. Світовий досвід підтверджує важливість низьких процентних ставок як ключового інструменту для стимулювання кредитної активності населення та розвитку економіки в цілому. Облікова ставка Національного банку України (НБУ) є основним механізмом регулювання рівня процентних ставок на ринку, а також важливим інструментом для забезпечення економічної стабільності.

Зниження облікової ставки дозволяє банкам знижувати процентні ставки за кредитами для позичальників, що підвищує доступність кредитних ресурсів для населення та бізнесу. У свою чергу, це стимулює попит на кредити, що має позитивний ефект на економічне зростання.

У 2021 році НБУ вдалося знизити облікову ставку до рекордного рівня 6%, що стало важливим досягненням для України. Це було досягнуто завдяки сприятливим економічним умовам, таким як зростання ВВП та стабільна політична ситуація. Однак з початком військової агресії Росії у 2022 році ситуація змінилася, і НБУ був змушений підвищити облікову ставку до 25% для боротьби з інфляцією та підтримки стабільності гривні.

З початком війни ставка була підвищена різко з 10% до 25% річних. Це було необхідно для стримування інфляційних процесів, підтримки привабливості внутрішніх фінансових активів у гривні, а також зменшення тиску на валютний ринок, оскільки інфляційні очікування та валютний курс були під великим тиском через нестабільність. Ці заходи допомогли зберегти фінансову стабільність на деякий час, але також суттєво ускладнили доступ до кредитування, як для населення, так і для бізнесу.

Проте в середині 2023 року, на тлі стабілізації інфляційних процесів, НБУ розпочав цикл поступового зниження облікової ставки. Протягом 10 місяців ставка була знижена шість разів, досягнувши рівня 13,5% річних у липні 2023 року. Це дозволяє сподіватися на пом'якшення фінансових умов для

позичальників та розвиток кредитної активності в країні.

Облікова ставка в Україні досі залишається значно вищою, ніж у розвинених країнах з стабільними кредитними системами. Наприклад: США - 5,25%, Великобританія - 5,25%, Канада - 5,0%, Європейська зона - 4,5%.

Це свідчить про високий рівень ризику для банків та позичальників в Україні, який є результатом економічної та політичної нестабільності, а також військових дій.

Поступове зниження облікової ставки сприятиме зниженню ставок за іпотечними, автокредитами, а також кредитами на освіту та інші потреби. Більш вигідні умови кредитування дозволяють більшій кількості населення отримувати кредити, що стимулює попит на споживчі товари та послуги, а також сприяє розвитку малого та середнього бізнесу. Зниження вартості кредитів може покращити умови для інвестицій у економіку, особливо в умовах відновлення після війни.

Незважаючи на позитивні тенденції, зниження облікової ставки в Україні стикається з рядом викликів. Одним з основних факторів є політична нестабільність та військові дії, які залишають значний вплив на економіку та рівень інфляції. Крім того, високі ризики для банківських установ можуть обмежувати можливості для значного зниження ставок.

Однак, з огляду на покращення динаміки інфляції та стабільність на валютному ринку, зниження облікової ставки в середньостроковій перспективі може стати важливим інструментом для стимулювання економічного відновлення, залучення інвестицій і забезпечення доступу до фінансування для населення та бізнесу [33].

Активне використання іпотечного кредитування в Україні має потенціал стати одним із ключових факторів економічного зростання, стимулюючи ринок нерухомості та будівельну галузь. Проте на сьогоднішній день в Україні обсяг іпотечних кредитів є мінімальним у порівнянні з іншими розвиненими країнами, що свідчить про великий потенціал для розвитку цього сегменту ринку.

Іпотечне кредитування має значний економічний потенціал. Як показує

світова практика, розвиток цього ринку може призвести до значного збільшення інвестицій у ринок нерухомості та створення нових робочих місць. Наприклад, в Україні налагодження системи активного іпотечного кредитування може призвести до збільшення інвестицій на ринку нерухомості – до 80 млрд доларів США; зростання будівельної галузі, що стане основою для подальшого економічного розвитку; створення нових робочих місць у будівельному, фінансовому та супутньому секторах; збільшення рівня зарплат завдяки новим можливостям для працевлаштування та зростанню виробництва.

Водночас, на сьогоднішній день обсяг іпотечних кредитів в Україні залишається надзвичайно малим і становить лише 0,13% від ВВП країни. Це свідчить про необхідність активізації іпотечного кредитування як одного з інструментів економічного відновлення та розвитку.

Іншим важливим кроком є створення спеціалізованих фінансових установ, які зосередяться на наданні кредитів для конкретних цілей, зокрема для іпотечного кредитування. Подібні інститути успішно функціонують у багатьох країнах і відіграють важливу роль у забезпеченні доступності кредитів для широких верств населення.

Одним із найвідоміших прикладів є Федеральне агентство з іпотечного кредитування (FHA) в США. Ця організація була створена з метою забезпечення доступності іпотечних кредитів для громадян, зокрема тих, хто має обмежений доступ до традиційного банківського кредитування. FHA надає гарантії іпотечних кредитів і страхує їх від дефолтів, що знижує ризики для банків та позичальників, а також підвищує привабливість іпотечних кредитів для тих, хто не може забезпечити великий первісний внесок або має обмежену кредитну історію.

Ідея створення подібних спеціалізованих банків або агентств в Україні може стати важливим кроком для розвитку іпотечного ринку. Наприклад, це може бути іпотечний банк або фонди, які надають спеціалізовані кредити для придбання житла, а також для інвестицій у будівництво нових об'єктів нерухомості. Гарантійні агентства, які можуть покривати частину ризиків для

банків при наданні кредитів, що дозволить знизити процентні ставки та підвищити доступність іпотеки [34].

Для активізації іпотечного кредитування в Україні пропонується реалізація ряду заходів, детально представлених в додатку Е. Це дозволить значно підвищити доступність іпотечних кредитів для населення та сприятиме розвитку ринку житла.

Vausparkassen (іпотечні каси) в Німеччині та National Housing Bank (NHB) в Індії є прикладами спеціалізованих фінансових установ, які надають кредити на житло та підтримують розвиток ринку нерухомості в своїх країнах. Обидві ці інституції застосовують унікальні механізми, які сприяють доступності житлових кредитів для населення та забезпечують стабільність на ринку житла.

Vausparkassen є специфічними фінансовими установами в Німеччині, що спеціалізуються на наданні іпотечних кредитів. Їх діяльність полягає в тому, щоб допомогти клієнтам накопичувати кошти для придбання житла, а потім запропонувати кредити під пільгові умови для їх покупки.

National Housing Bank (NHB) є спеціалізованим банком в Індії, який був створений для розвитку житлового сектора та забезпечення доступності іпотечних кредитів для громадян. NHB працює як на рівні уряду, так і через мережу комерційних банків, щоб забезпечити доступ до житлових кредитів.

Переваги спеціалізованих банків для кредитування населення включають:

1. Спеціалізовані програми кредитування, що враховують індивідуальні потреби позичальників, зокрема для купівлі першого житла або для осіб з обмеженим рівнем доходу.
2. Зниження ризиків як для банків, так і для позичальників, завдяки узгодженим умовам кредитування.
3. Покращений доступ до житла, оскільки спеціалізовані банки часто пропонують умови, які роблять іпотечне кредитування більш доступним для широких верств населення.

Однак найбільш реалістичним шляхом для розвитку кредитування на сьогодні є впровадження інноваційних кредитних продуктів, що значно

полегшить доступ до фінансових послуг для громадян та сприятиме економічному зростанню.

АТ «АБ «Радабанк» доцільно розглянути можливість впровадження таких кредитних продуктів для фізичних осіб, як:

- мікрокредитування – це створення програм для надання малих кредитів людям з низьким рівнем доходу, що дозволяють покращити їхні життєві умови. Це можуть бути кредити без застави для фінансування базових потреб.

- розробка програм кредитування для фінансування проектів, орієнтованих на поліпшення екологічної ситуації, таких як встановлення сонячних панелей, підвищення енергоефективності будівель або використання відновлюваних джерел енергії. Банки можуть пропонувати кредити за зниженими відсотковими ставками для таких ініціатив.

Інноваційним продуктом для АТ «АБ «Радабанк» може стати кредит на енергоефективність, який надаватиметься для встановлення сонячних панелей та іншого обладнання, що генерує електроенергію для домогосподарств України. Такий кредит буде спрямований на підтримку клієнтів, які бажають інтегрувати альтернативні джерела енергії на своїх будинках або земельних ділянках. Клієнти зможуть отримати кредит під пільгову відсоткову ставку або ж скористатися можливістю відстрочки платежів. Додатково, АТ «АБ «Радабанк» надасть консультації по вибору та монтажу обладнання, а також може запропонувати страхування чи гарантійні послуги. Впровадження цього кредитного продукту дозволить зменшити витрати на енергоспоживання, заощадити на комунальних послугах і, крім того, сприятиме зменшенню викидів вуглецю в атмосферу.

Ще однією цікавою ініціативою може стати іпотечне кредитування з урахуванням використання відновлюваних джерел енергії. Такий продукт буде підтримувати клієнтів у придбанні житла, яке вже оснащено екологічними енергетичними системами, такими як сонячні панелі чи геотермальні системи опалення. Для таких клієнтів можуть бути запропоновані спеціальні умови, наприклад, знижена відсоткова ставка або пільгові умови погашення кредиту.

Цей продукт буде цікавий тим, хто прагне жити в екологічно чистому середовищі та активно сприяє зниженню вуглецевих викидів. Крім того, ця програма матиме соціальну складову, просуваючи використання відновлюваної енергії та підтримку сталого розвитку навколишнього середовища.

Ще одним важливим інструментом для покращення кредитування фізичних осіб є розширення цифрових фінансових послуг. Вітчизняні банки вже активно використовують мобільні додатки для оформлення кредитів, і в майбутньому можна очікувати розвиток нових цифрових інструментів. Один із таких напрямків - цифрова іпотека. Це онлайн-платформа, яка дозволяє клієнтам подавати заявки на іпотечні кредити, завантажувати необхідні документи та отримувати рішення швидко і без потреби відвідувати відділення банку. Цей підхід дозволить спростити процес отримання кредитів, зробить його більш доступним і зручним для позичальників.

Такі ініціативи значно полегшають доступ громадян до фінансових послуг, сприятимуть розвитку екологічних технологій і забезпечать більшу фінансову інклюзивність в Україні.

Серед подальших напрямів розвитку кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк» можна запропонувати:

1. Персоналізований підбір кредитів. Розробка інструментів на основі штучного інтелекту та аналізу даних для автоматизованого підбору кредитних продуктів, що найкраще відповідають потребам і фінансовим можливостям конкретного клієнта. Це дозволить зробити процес вибору кредиту більш інтуїтивно зрозумілим і швидким.

2. Моніторинг фінансового стану. Створення мобільних додатків або онлайн-платформ для моніторингу фінансової стабільності клієнтів. Такі інструменти можуть автоматично відслідковувати доходи, витрати та платіжну дисципліну, на основі чого будуть надаватися персоналізовані рекомендації щодо підходящих кредитів.

3. Віртуальні консультанти. Впровадження чат-ботів та віртуальних асистентів на веб-сайтах або в мобільних додатках банку, щоб надавати

консультації та відповідати на запитання клієнтів щодо кредитних продуктів. Це забезпечить миттєвий доступ до необхідної інформації без необхідності дзвонити до служби підтримки.

4. Цифрові підписи та електронний документообіг. Інтеграція технологій цифрового підпису та електронного документообігу для спрощення процесу оформлення кредитів, що зменшує кількість паперової роботи та прискорює прийняття рішень. Це значно зменшить час, необхідний для оформлення кредитних угод, і підвищить зручність для клієнтів.

5. Автоматизовані алгоритми визначення кредитного ризику. Використання алгоритмів машинного навчання та аналізу великих даних (Big Data) для автоматичної оцінки кредитного ризику. Такі системи зможуть швидко та точно визначати фінансову надійність позичальника, що дозволить прискорити процес прийняття рішень щодо видачі кредиту.

6. Кредитування на основі технологій блокчейн. Впровадження блокчейн-технологій для створення прозорих та безпечних систем кредитування. Це дозволить ефективно керувати кредитними операціями, забезпечуючи високу конфіденційність даних клієнтів та мінімізуючи ризики шахрайства.

7. Кредитування для стартапів. Розробка спеціалізованих кредитних продуктів для молодих підприємців, які бажають створити інноваційні стартапи. Такі кредити підтримуватимуть розвиток сучасних бізнес-ідей та сприятимуть росту молодіжного підприємництва в країні.

8. Кредити на навчання. В Україні вже існують кредитні програми для студентів, однак їх умови часто не є привабливими. Тому необхідно переглянути умови таких кредитів, надавши студентам більш вигідні можливості, наприклад, з відстрочкою платежів після закінчення навчання. Це дозволить забезпечити доступ до освіти для широкого кола осіб, зокрема для тих, хто не має достатніх коштів для оплати навчання одразу.

Таким чином, серед розглянутих нових видів кредитування фізичних осіб АТ «АБ «Радабанк», з урахуванням світового досвіду, доцільно впроваджувати кредити з помірними відсотковими ставками, активно розвивати іпотечне

кредитування та розробляти інноваційні кредитні продукти. Найбільш перспективним напрямом є створення інноваційних кредитних продуктів, які зможуть не лише залучити нових клієнтів, але й покращити існуючі фінансові послуги банку, що сприятиме розвитку економіки загалом. Інноваційні кредити можуть допомогти зробити фінансові послуги більш доступними і привабливими для населення.

При розвитку програм іпотечного кредитування важливим є застосування досвіду таких розвинених країн, як США та країни Євросоюзу. Хоча умови іпотечного кредитування у цих країнах зазвичай є жорсткими, низькі відсоткові ставки роблять іпотеку доступною для більшості населення. Це не лише дозволяє поліпшити житлові умови, але й стимулює розвиток будівельної галузі, що, у свою чергу, сприяє загальному економічному зростанню.

В Україні також можна застосувати ці принципи для розвитку іпотечного ринку та забезпечення доступного житла. Зниження відсоткових ставок, підвищення стабільності економічної ситуації та запровадження підтримки державними та фінансовими установами може стати ключовим фактором для стимулювання іпотечного кредитування, покращення житлових умов та розвитку будівельного сектора.

Отже, АТ «АБ «Радабанк» може використовувати досвід розвинених країн для вдосконалення своїх кредитних операцій та активніше підтримувати економічне зростання країни, через розвиток доступного кредитування, зокрема в сфері іпотечних позик.

3.2 Прогнозування впливу макроекономічних та внутрішньобанківських показників на кредитний ризик та діяльність АТ «АБ «Радабанк»

Кредитування фізичних осіб є однією з ключових і прибуткових сфер діяльності сучасних фінансових установ. Однак процес активізації кредитування населення розвивається недостатньо швидкими темпами. Останній рік став

важким для банків, оскільки спостерігається зростання прострочених заборгованостей не лише серед фізичних, а й серед юридичних осіб. Ці проблеми значною мірою стали наслідком економічної кризи, викликані пандемією COVID-19 та повномасштабна агресія росії проти України. У відповідь на ці виклики, вітчизняні банки змушені впроваджувати термінові антикризові заходи для зменшення заборгованості, а також переглядати свою кредитну політику з метою зниження ризиків і посилення вимог до позичальників.

Враховуючи поточну економічну ситуацію, банки все уважніше підходять до оцінки платоспроможності позичальників. Перевагу надають фізичним особам, які мають позитивну кредитну історію або є зарплатними клієнтами.

Сучасне зниження показників на ринку кредитування зумовлене низкою факторів:

- погіршенням якості кредитного портфеля та зростанням кредитних ризиків через зменшення доходів населення і підвищення рівня безробіття в країні;

- скороченням обсягів довгострокового фінансування банків;

- зниженням попиту на кредитні продукти через невпевненість клієнтів у стабільності своїх доходів, що також спричиняє зменшення потреби у банківських кредитах [43].

Після обмеження іпотечних і автокредитних програм, банки зосередилися на нецільовому кредитуванні, яке має кілька переваг з точки зору банків: простота оформлення та вищі відсоткові ставки. Тому найбільший сегмент кредитування фізичних осіб сьогодні складають саме нецільові кредити.

Система кредитування фізичних осіб є комплексом кредитних програм та інституційних утворень, ефективність діяльності яких визначає якість кредитних послуг та своєчасне коригування умов кредитування. Розвиток цієї системи пов'язаний із розвитком споживчого кредитування в цілому, а також з розширенням можливостей банківської сфери.

На практичний розвиток і організацію кредитної сфери впливає цілий ряд умов і факторів, які можна згрупувати в три основні категорії: політичні,

економічні та соціальні. Взаємодія між кредитором та позичальником формується під впливом різних чинників, які можуть як стимулювати, так і гальмувати розвиток ринку кредитування населення. Зокрема, існують три основні групи факторів, що впливають на цей процес: стимулюючі, гальмуючі та регулюючі.

Нестабільність зовнішнього середовища має прямий вплив на банківську систему, що, своєю чергою, позначається на кредитуванні фізичних осіб. Банки обережно підходять до надання позик, зокрема уникаючи кредитування неплатоспроможних позичальників, що призводить до фінансових труднощів для підприємств, бізнесменів і населення. Цю ситуацію можна пояснити наступними факторами:

- невизначеністю банків щодо ефективності своєї кредитної діяльності;
- зниженням прибутковості кредитних операцій;
- проблемами із визначенням реальної ставки по кредитах для потенційних споживачів [21].

Для оцінки впливу макроекономічних та внутрішньобанківських показників на кредитний ризик та діяльність АТ «АБ «Радабанк» проведемо кореляційно-регресійний аналіз. В якості вихідного масиву запропоновано такі показники як зовнішні щодо банківської діяльності та внутрішні дані банку.

До зовнішніх показників обрані рівень безробіття (X_1), який напрями впливає на попит населення, на кредити та спроможність їх вчасно сплачувати, адже зі зростанням безробіття кредитоспроможність населення зменшується, рівень інфляції (X_2), яка ускладнює економічний розвиток та погіршує обслуговування боргу перед банком, та рівень ВВП (X_3).

До внутрішніх щодо банку показників обрано активи банку (X_4), кошти клієнтів (X_5), обсяг наданих банком кредитів (X_6) та рівень проблемних кредитів у кредитному портфелі банку (X_7), які характеризують кредитний ризик. До залежної змінної (Y) обрано показник чистого прибутку, який показує наскільки успішною була діяльність банку.

Вихідні дані для оцінки впливу факторних ознак на результативний

показник У представлено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Вихідні дані для оцінки впливу факторних ознак
на результативний показник У**

Рік	У	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
2014	0,12	1847,10	24,90	1566,73	444,1	226,0	237,0	75,12
2015	6,3	1654,00	43,30	1979,46	502,7	339,8	294,7	31,90
2016	10,9	1677,50	12,40	2383,18	819,4	572,6	439,6	33,45
2017	14,2	1697,30	13,70	2982,92	1161,8	892,8	607,0	25,78
2018	22,6	1577,60	9,80	3558,71	1504,3	1213,7	819,4	62,50
2019	50,3	1486,90	4,10	3974,56	1863,0	1500,6	859,7	53,89
2020	28,0	1673,3	5,0	4194,10	2882,0	2146,4	972,0	59,19
2021	104,0	1709,5	10,0	5459,57	5158,0	3598,6	1844,0	142,42
2022	9,0	1711,9	26,6	5191,03	3808,0	3295,3	1155,7	124,99
2023	64,0	1805,8	5,1	6537,82	7266,0	6616,3	1551,0	158,80

Для визначення взаємозв'язків між факторними ознаками та залежною змінною побудуємо кореляційну матрицю. Розрахунки проведено за допомогою пакету аналізу Excel, та наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Кореляційна матриця

	У	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
У	1							
X1	-0,7387	1						
X2	-0,1123	0,31482	1					
X3	0,9872	-0,6614	-0,0217	1				
X4	0,9008	-0,5072	0,2142	0,9137	1			
X5	0,8854	-0,4801	0,2299	0,8977	0,9990	1		
X6	0,9217	-0,5694	0,1310	0,9262	0,9728	0,9683	1	
X7	0,5187	-0,1781	0,6232	0,5681	0,7583	0,7662	0,6188	1

З отриманої матриці бачимо високу залежність між факторними змінними, коефіцієнт кореляції між ними перевищує 0,8, що свідчить про наявність у моделі мультиколінеарності, яка погіршує точність результатів. Для побудови достовірної моделі виключимо фактори, які мають між собою щільний зв'язок. Після виключення таких факторних ознак як активи банку (X4), кошти клієнтів (X5), обсяг наданих банком кредитів (X6), які мають високий рівень кореляції

між собою, та роблять модель недостовірно, маємо підсумкову кореляційну матрицю. Підсумкова кореляційна матриця представлена в табл. 3.4

Таблиця 3.4

Підсумкова кореляційна матриця

	Y	X1	X2	X3	X7
Y	1				
X1	-0,738705869	1			
X2	-0,112290981	0,31481645	1		
X3	0,987209244	-0,661407726	-0,021713068	1	
X7	0,518714436	-0,178115841	0,62323945	0,568092795	1

На основі сформованої матриці перейдемо до проведення регресійного аналізу. Оскільки показники X2 та X7 виявилися статистично незначущими, вони були виключені з регресійної моделі.

Показники регресійної моделі розраховано за допомогою пакету аналізу Excel, та наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Показники регресійної моделі

Регресійна статистика					
Множинний R	0,993809				
R-квадрат	0,987656				
Нормований R-квадрат	0,984129				
Стандартна помилка	77,72734				
Спостереження	10				
Дисперсійний аналіз					
	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	2	3383653,44	1691826,72	280,0324	2,09E-07
Залишок	7	42290,7762	6041,53946		
Разом	9	3425944,22			
	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-Значення	
Y-перетин	955,2518	598,1025595	1,59713715	0,15426656	
Змінна X 1	-0,89113	0,327285675	-2,722792748	0,02964572	
Змінна X 3	0,000538	3,39955E-05	15,83114847	9,7265E-07	

Коефіцієнт множинної регресії $R = 0,993$, це говорить про те, що між чистим прибутком та присутніх у моделі факторних показників є щільний

зв'язок. Рівень чистого прибутку банку залежить від рівня безробіття, та ВВП на 98,76%. Для підтвердження значущості коефіцієнтів регресії необхідно перевірити виконання умови, де $F_{\text{табл.}} > F_{\text{кр.}}$. За допомогою вбудованої функції Excel – FРАСПОБР визначимо значення показника $F_{\text{кр}}$ та порівняємо його з F -показником, розрахованим за результатами у табл. 3.5.

$$F_{\text{кр}} = 4,737414$$

Оскільки показник t-статистики отриманий у табл.3.5 є вищим за його критичне значення $280,0324 > 4,737414$, то модель є адекватною.

Для перевірки на значимість коефіцієнтів кореляції визначимо критичне значення t та порівняємо його з показниками t-статистики, рівень значущості яких не перевищує 0,05. Для розрахунку використаємо вбудовану функцію Excel – СТЬЮДРАСПОБР.

$$t_{\text{кр}} = 2,364624$$

Щоб точно сформулювати рівняння моделі, спершу зауважимо, що для отриманих результатів, де змінні X_1 (зміна безробіття) та X_3 (зміна ВВП) є значущими на рівні значимості до 5%, можна записати загальну форму рівняння моделі для прогнозування чистого прибутку банку.

$$Y = 955,2518 - 0,89113X_1 + 0,000538X_3$$

Для визначення прогнозу чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк» на 2024-2026 роки з урахуванням впливу зростання безробіття та зниження рівня ВВП, використаємо математичну модель, засновану на наданих факторах.

Таблиця 3.6

Показники реального та прогнозованого рівня чистого прибутку

АТ «АБ «Радабанк»

Рік	Чистий прибуток банку, млн. грн	Рівень безробіття, тис. чол	Рівень ВВП, млн. грн	Модель
1	2	3	4	5
	У	X1	X3	
2014	0,12	1847,1	1566,73	-0,5078281
2015	6,3	1654,0	1979,46	8,0658839
2016	10,9	1677,5	2383,18	11,7251639
2017	14,2	1697,3	2982,92	15,3499615
2018	22,6	1577,6	3558,71	23,2438271

Продовження табл. 3.6

1	2	3	4	5
2019	50,3	1486,9	3974,56	54,6642126
2020	28,0	1673,3	4194,10	32,7980070
2021	104,0	1709,5	5459,57	104,810763
2022	9,0	1711,9	5191,03	10,6465729
2023	64,0	1805,8	6537,82	66,1929278
2024		1647,1	6766,64	94,6519288
2025		1501,7	6949,34	121,321130

Зростання безробіття на 1 млн. чел. призводить до зниження чистого прибутку на 0,8911 млн. грн. Зростання ВВП на 1 млн. грн. призводить до збільшення чистого прибутку на 0,000538 млн. грн. У зв'язку з воєнними діями в Україні уряд прогнозує: зростання безробіття на 1%, зниження ВВП на 1%.

В табл. 3.6 представлено отримані показники реального та прогнозованого рівня чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк».

Графік чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк» та його прогнозного значення наведено на рисунку 3.4.

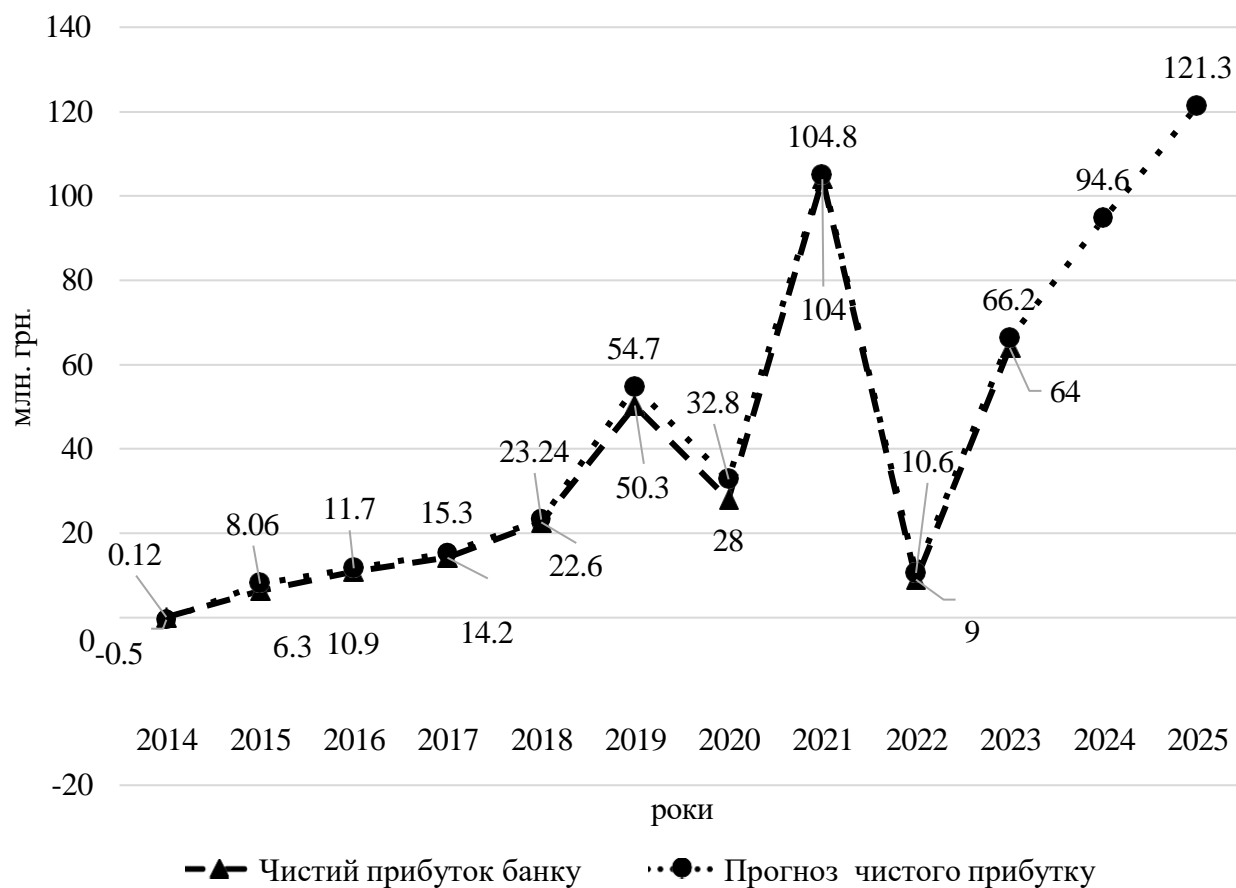

Рис.3.4 Показники чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк» та його прогнольні значення у 2024-2025 рр., млн. грн.

Таким чином, проведений кореляційно-регресійний аналіз дає змогу виявити економічні показники від яких залежить формування чистого прибутку банку, та як змінні, які характеризують кредитний ризик, впливають на захищеність банку від ризику недоотримання прибутку та можливих кризових ситуацій.

Прогнозне значення чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк» за встановленими умовами у 2024 році складає 94,65 млн. грн., а у 2025 році 121,35 млн. грн. Позитивно на чистий прибуток впливає зростання валового внутрішнього продукту та зменшення рівня безробіття в країні.

Таким чином, для стабілізації процесів кредитування фізичних осіб необхідно вжити низку заходів на державному рівні:

- зміцнювати соціально-економічну ситуацію в країні, реалізувати цілеспрямовану політику в сфері оплати праці та формування доходів населення, а також забезпечувати соціальну підтримку незахищених верств, що сприятиме підвищенню рівня життя громадян;

- постійно підвищувати довіру до банківської системи, забезпечувати більшу захищеність вкладників і позичальників;

- здійснювати прозору, науково обґрунтовану регуляторну політику Національного банку України, зокрема щодо кредитування фізичних осіб.

Для розвитку та підвищення ефективності кредитування фізичних осіб необхідно покращити діяльність самих банків, що можна здійснити за такими напрямками:

- розробка методичного забезпечення організації кредитування фізичних осіб, створення відповідних документів, які враховують особливості діяльності банків в різних регіонах (склад і рівень доходів населення, споживчі пріоритети, ментальні особливості та національні традиції тощо);

- систематичне вдосконалення процесу аналізу кредитоспроможності позичальників, впровадження прямого і непрямого обстеження для оцінки рівня доходів позичальників;

- співпраця з колекторськими агентствами для ефективного стягнення

простроченої заборгованості;

- скасування штрафів для позичальників із позитивною кредитною історією;

- зниження вартості споживчих кредитів з метою зробити їх доступнішими для широких верств населення;

- розробка нових цільових кредитних продуктів в сегменті споживчого кредитування, а також створення нових депозитних продуктів, які сприятимуть формуванню необхідної ресурсної бази для кредитування;

- удосконалення роботи підрозділів банків, що займаються моніторингом проблемних кредитів, впровадження гнучкої політики для ефективного повернення заборгованості;

- зменшення ризиків при наданні кредитів фізичним особам, наприклад, через впровадження кредитного страхування та вдосконалення банківського ризик-менеджменту;

- територіальне наближення банків до торговельних підприємств, що здійснюють продаж товарів на умовах розстрочки, а також до інших посередників у сфері споживчого кредитування;

- підтримка професійного розвитку банківських працівників, підвищення їх кваліфікації, вивчення та впровадження закордонного досвіду в роздрібному кредитуванні населення.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження на тему «Розвиток операцій кредитування фізичних осіб: сучасна проблематика та перспективи» було реалізовано поставлені завдання та отримано наступні результати.

З'ясовано, що кредитування фізичних осіб є одним з основних напрямків діяльності банків, що безпосередньо впливає на економіку країни. Сучасні умови на ринку фінансових послуг сприяють розвитку різноманітних форм кредитування, що дозволяє фізичним особам задовольняти різноманітні потреби, такі як придбання житла, автомобілів, навчання, покращення житлових умов та інші соціальні та економічні цілі. Розглянемо більш детально аспекти, що характеризують кредитування фізичних осіб та його вплив на економіку.

Встановлено, що кредитування фізичних осіб є важливим інструментом для підтримки фінансової стабільності та економічного розвитку. Воно може включати: іпотечне кредитування - кредити на придбання або будівництво житла; споживчі кредити – кредити, надані для задоволення повсякденних потреб, таких як придбання товарів або оплата послуг; автокредити – кредити на придбання транспортних засобів; кредити на освіту – фінансування навчання для отримання освіти на всіх рівнях; швидкі кредити – короткострокові кредити, що надаються для термінових фінансових потреб.

Розкрито соціально-економічне значення кредитування фізичних осіб, що підтверджує важливу роль цього процесу в соціально-економічному житті країни. Кредити надають можливість фізичним особам реалізовувати великі фінансові проекти, що стимулює споживчий попит і сприяє розвитку ринків нерухомості, транспорту, освіти та інших секторів економіки. Завдяки кредитам люди можуть придбати житло, отримати освіту, поліпшити житлові умови або реалізувати інші життєві потреби, що покращує соціальне становище та рівень життя населення. Кредити для фізичних осіб-підприємців дозволяють розвивати власний бізнес, що в свою чергу стимулює економічний розвиток на місцевому рівні, збільшується кількість робочих місць та доходів.

Але, надмірне та безконтрольне надання кредитів може мати негативні наслідки. Надмірне кредитування може призвести до високого рівня заборгованості серед населення, що спричинить фінансові труднощі як для позичальників, так і для банків. Якщо позичальники не можуть виконувати свої фінансові зобов'язання, це може створити проблеми для кредитних установ.

Без належної оцінки кредитоспроможності позичальників, зростає ймовірність того, що багато позичальників не зможуть повернути кредит, що веде до збільшення дефолтів та зниження ліквідності банківської системи.

В умовах надмірного боргового навантаження може виникнути економічна криза, оскільки банківська система та позичальники починають боротися з фінансовими труднощами. Це може призвести до нестабільності на фінансових ринках і спричинити негативні економічні наслідки для країни в цілому.

Дослідження сучасних тенденцій банківського кредитування фізичних осіб в Україні виявляє кілька ключових аспектів, які визначають стан та перспективи розвитку цього сектору в умовах поточної економічної ситуації.

Однією з важливих тенденцій є поступове зростання обсягів кредитування фізичних осіб. Це свідчить про поступове відновлення довіри населення до банківської системи після економічних криз та поліпшення умов на ринку кредитування. Однак варто зазначити, що зростання обсягів кредитування фізичних осіб супроводжується проблемами неповернення кредитів. Це зумовлено цілим рядом факторів, серед яких основними є високий рівень безробіття, інфляція, економічна та політична нестабільність, а також значні соціальні труднощі. Через це банки змушені впроваджувати додаткові заходи для зниження ризиків, включаючи підвищення вимог до позичальників і надання кредитів лише найбільш надійним клієнтам.

Для забезпечення стабільності кредитного ринку важливо, щоб банки ретельно оцінювали потенційні ризики, пов'язані з наданням кредитів. Кредитування повинно бути зваженим, з урахуванням фінансової спроможності позичальників, а також загального стану економіки.

Базою для дослідження операцій кредитування фізичних осіб обрано АТ

«АБ «Радабанк» - сучасний банк, який надає широкий спектр послуг, займає визначне місце в рейтингах та діє згідно з національним законодавством.

Аналіз діяльності банку за період 2021-2023 років вказує на кілька важливих фінансових тенденцій, які можуть мати значний вплив на подальший розвиток банку та його здатність ефективно управляти ризиками і досягати фінансових цілей.

Протягом 2021-2023 років банк демонстрував позитивну динаміку у нарощуванні всіх складових своїх активів, що є свідченням його стабільного розвитку і зростання. Однак особливу увагу банк приділяв грошовим коштам та інвестиціям в державні цінні папери. Це дозволяє зробити висновок, що банк забезпечував високий рівень ліквідності та мінімізував ризики, інвестуючи в стабільні фінансові інструменти, такі як державні облігації.

Зростання обсягу активів, зокрема в частині грошових коштів і державних цінних паперів, є важливим фактором для забезпечення фінансової стійкості банку в умовах економічної та політичної нестабільності, що стало актуальним через війну в Україні. Це дозволяє банку зберігати гнучкість і здатність швидко реагувати на зміни в ринкових умовах.

В 2023 році банк суттєво збільшив обсяг наданих кредитів, що свідчить про його активність у підтримці позичальників і розширенні кредитних портфелів. Темп приросту кредитів на рівні 134,2% порівняно з 2022 роком є позитивним сигналом для банку, який активно працює з клієнтами і збільшує свої ринкові частки у секторі кредитування.

Зростання кредитів також відображає відновлення економічної активності в країні після кризових періодів, але водночас підвищує ризики, пов'язані з неплатежами та кредитними дефолтами. Враховуючи складну економічну ситуацію в Україні та нестабільність, пов'язану з війною, банк повинен бути обережним у наданні кредитів та оцінці кредитоспроможності позичальників, щоб уникнути зростання проблемної заборгованості.

Зобов'язання банку, зокрема кошти клієнтів, демонструють тенденцію до постійного зростання, що свідчить про ефективну депозитну політику та довіру

клієнтів до банку. Високий рівень залучених коштів підтверджує стабільність банку та його здатність залучати фінансування, необхідне для подальшого розвитку.

Проте важливо зазначити, що в структурі пасивів банку суттєво зросла частка зобов'язань порівняно з часткою власного капіталу. Це може свідчити про зростання залежності банку від залучених коштів, що збільшує фінансові ризики, особливо в умовах економічної нестабільності. Зростання заборгованості може означати збільшення витрат на обслуговування зобов'язань (процентні витрати), що в свою чергу може знизити рівень прибутковості банку. Тому важливо забезпечити баланс між залученням коштів і підтримкою достатнього рівня власного капіталу для забезпечення фінансової стійкості.

Протягом аналізованого періоду процентні доходи та чистий дохід банку мали тенденцію до зростання. Це свідчить про здатність банку генерувати прибуток навіть у складних економічних умовах, що є важливим показником для забезпечення стабільності фінансової системи. Зростання процентних доходів може бути результатом більш активної кредитної діяльності, а також росту ставок за кредитами, що позитивно впливає на дохідність банку.

Проте необхідно зазначити, що зростання процентних доходів може супроводжуватися збільшенням витрат на залучення коштів, особливо якщо банк залучає депозити за вищими ставками для залучення коштів у нестабільних умовах.

Зростання обсягу та частки нерозподіленого прибутку та статутного капіталу в структурі власного капіталу банку є позитивним фактором для забезпечення стабільності та розвитку в майбутньому. Це свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами та здатність банку утримувати прибуток для реінвестування в розвиток бізнесу.

Підсумовуючи, можна сказати, що АТ «АБ «Радабанк» демонструє позитивну динаміку розвитку, зокрема в частині активізації кредитної діяльності та збільшення зобов'язань. Проте для подальшого стабільного розвитку банку важливо зберігати баланс між залученими коштами та власним капіталом, а

також ретельно управляти кредитними та процентними ризиками, щоб зберегти свою фінансову стійкість у майбутньому.

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу досліджено вплив макрота та мікроекономічних показників на рівень кредитного ризику банку, що безпосередньо впливає на фінансову безпеку держави, а також на прибутковість діяльності АТ «АБ «Радабанк». Виявлено певні взаємозв'язки між чистим прибутком банку, рівнем безробіття та обсягом валового внутрішнього продукту (ВВП). Згідно з отриманими результатами, чистий прибуток банку зростає у разі зниження рівня безробіття та зростання ВВП. Це відбувається, оскільки підвищення сукупної вартості вироблених товарів і послуг збільшує кредитоспроможність населення та сприяє зменшенню проблемних кредитів, що в свою чергу знижує кредитні ризики. Також було розраховано прогнозне значення чистого прибутку АТ «АБ «Радабанк» на 2024-2025 роки.

З метою мінімізації рівня кредитного ризику запропоновано шляхи покращення кредитної політики АТ «АБ «Радабанк», зокрема через більш детальне та самостійне оцінювання кредитоспроможності позичальників. Розглянуто пропозиції щодо постійного моніторингу фінансового стану позичальників, розширення співпраці з інвестиційними фондами та страховими компаніями. Одним із важливих кроків є створення прозорих умов співпраці з позичальниками, зокрема через впровадження єдиного кредитного реєстру, що дозволить більш ефективно здійснювати контроль за кредитуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л.А., Заквацький А.П. Вплив пандемії на стан банківського кредитування в Україні. *Scientific collection Interconf*. 2021. № 47: URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/download/10555/9914>
2. Алескерова Ю.В., Дзюбенко А.Д. Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні. Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій». Одеса. 2018. № 27(2). С. 87–92.
3. Антупенко Н.В., Пироженко Ю.В. Проблеми банківського кредитування в Україні. *Збірник наукових праць*. 2020. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/3273>
4. Банківські операції: підручник / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 696с.
5. Бондаренко Н. В. Сучасний стан кредитування комерційними банками фізичних осіб в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2014. Вип. 85. С. 242–248.
6. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посібник. К.: Т-во "Знання", КОО, 2009. 243 с.
7. Великий Ю.М., Сухомлин М.О. Особливості споживчого кредитування банками фізичних осіб в Україні. *Причорноморські економічні студії. Серія: Гроші, фінанси і кредит*. 2018. Вип. 31. С. 148–152
8. Вовчак Д., Рушишин Н.М., Андрейків Т.Я. Кредит і банківська справа: підручник. К.: Знання, 2008. 564с.
9. Данилишин Б. Що стримує зростання кредитування в Україні? URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/shcho-strymuje-zrostannya-reduyuvannuyav-reduyuvannuyav-ukrayini>
10. Дехтяр Н.А., Мезинко В.А. Споживче кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи: матеріали Міжнародної науково-практичної*

конференції (м. Суми, 19–20 листоп. 2020 р.). Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 41–44.

11. Зимовець В., Шелудько Н. Макроекономічні аспекти активізації банківського кредитування в Україні. *Вісник НБУ*. 2017. № 9. С. 54-58.

12. Івасів І. Б. Універсальний банкінг: ризики та переваги. *Вчені записки: науковий збірник КНЕУ*. Київ, 2013. С. 100 -105.

13. Іпотека у Франції. URL: <https://property-serviceazur.com/ua/info/articles/ipoteka-vo-frantsii>

14. Іпотека як у Німеччині? Чи є сенс купувати житло в кредит під час війни. URL: <https://nabu.ua/ua/sergiy-naumov-4.html>

15. Іршак О.С., Лещук І.Я. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 145–149.

16. Ковальчук А. Т. Банківський кредит: правові засоби повернення : навч. посібник. К.: Т-во „Знання”, КОО, 2011. 150 с.

17. Комісарчик О. В. Теоретичні аспекти роздрібного банківництва. *Фінанси, облік і аудит: зб. наук. праць*. Київ: КНЕУ, 2010. С. 75-83.

18. Курієнко О. В. Тенденції розвитку роздрібного бізнесу в сучасній банківській системі. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2016 р.). Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2016. Т. 1. С. 46-48.

19. Курінна Д.В. Розвиток операцій роздрібного кредитування фізичних осіб: сучасна проблематика та перспективи. Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд: матеріали міжнародної науково-практичної конференції : у 2 т. Т. 1. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2021. С. 96–98.

20. Лагутін В.Д. Кредитування: Теорія і практика: навч. посібник. К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. 215 с.

21. Мельник К.М., Колотуха С.М. Сучасні тенденції розвитку іпотечного кредитування фізичних осіб в Україні. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2022. Вип. 101. С. 54–64.
22. Москальов А.А., Стельмах А.А. Сучасний стан та заходи стимулювання кредитування фізичних осіб в Україні. *Scientific journal «ΛΟΓΟΣ. The art of scientific mind»*. 2018. №1. С. 42–45.
23. Мочерний С. В. Банківська система України. Л. С. Тришак. Львів: Тріада плюс, 2004. 304 с.
24. Офіційний сайт АТ «АБ «Радабанк». URL: <https://www.radabank.com.ua/>
25. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/>
26. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://bank.gov.ua/>
27. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постановою НБУ № 351 від 30.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
28. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19/>
29. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
30. Crédit agricole визнано найкращим банком Франції в 2023 році. URL: <https://credit-agricole.ua/o-banke/pres-centr/novini>
31. Савлук М.І., Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф. Гроші та кредит: підручник. 3-тє вид. К.: КНЕУ, 2012. 363 с.
32. Савчук В., Мазурок П., Панчук А. Проблеми оптимізації управління споживчим кредитуванням комерційних банків. *Банківська справа*. 2018. № 2. С. 50-55.
33. Самошкіна І.Д. Зарубіжний досвід організації споживчого

кредитування. The XII International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice», March 29 – April 01, 2022, Paris, France. p. 220-225.

34. Секрети американського благополуччя: як працює кредитний рейтинг в США. URL: https://weukraine.tv/blog/sekreti-amerikanskoho-blahopoluchchja-jak-pratsjuje-kreditnij-rejtin-h-v-ssha/#goog_rewarded

35. Сидоренко В.А. Кредитна діяльність вітчизняних банків в сучасних умовах. *Наукові Данилишин Б. й вісник НЛТУ України*. 2019. Вип.22.19. С. 246-251.

36. Сидорова А.В. Регіональні особливості споживчого кредитування в Україні. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 80-92.

37. Степаненко С.В., Амнілогова К.О. Сучасні методи управління ризиками кредитування банками фізичних осіб. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2020. Вип. 4. С. 33-41.

38. Сусіденко В.Т. Організація і методи управління кредитною діяльністю комерційного банку. Вінниця: Логос, 2007. 238 с.

39. Танасієнко В.П., Ларіонова К.Л. Удосконалення систематизації видів та чинників кредитного ризику. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика. Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених*. 2022. С. 59–61.

40. Тарасевич Н.В. Проблеми та напрямки розвитку ринку кредитування фізичних осіб. *Економіка і суспільство. Економічні науки*. 2017. № 13. С. 177–182.

41. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2013 р. №435-IV// . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

42. Чайковський Я. І. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. *Економічний аналіз: зб. наук*. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка», 2017. Т.27. №1. С. 156-163.

43. Черниш О. В. Банківські послуги з кредитування фізичних осіб в

Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій*.
Серія: Економіка та управління. №4. 2022. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-08-01>

44. Яковенко Н.В. Актуальні аспекти теорії та практики кредитування населення в умовах ринку. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2021. № 2. С. 313 -323.

45. D. Bhattacharyya, M. Dietz, A. Edlich, A. Mehta, B. Weintraub, R. Höll, E. Windhagen. *Global Banking Annual Review 2023: The Great Banking Transition*. Mckinsey. 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/global-banking-annualreview#/>

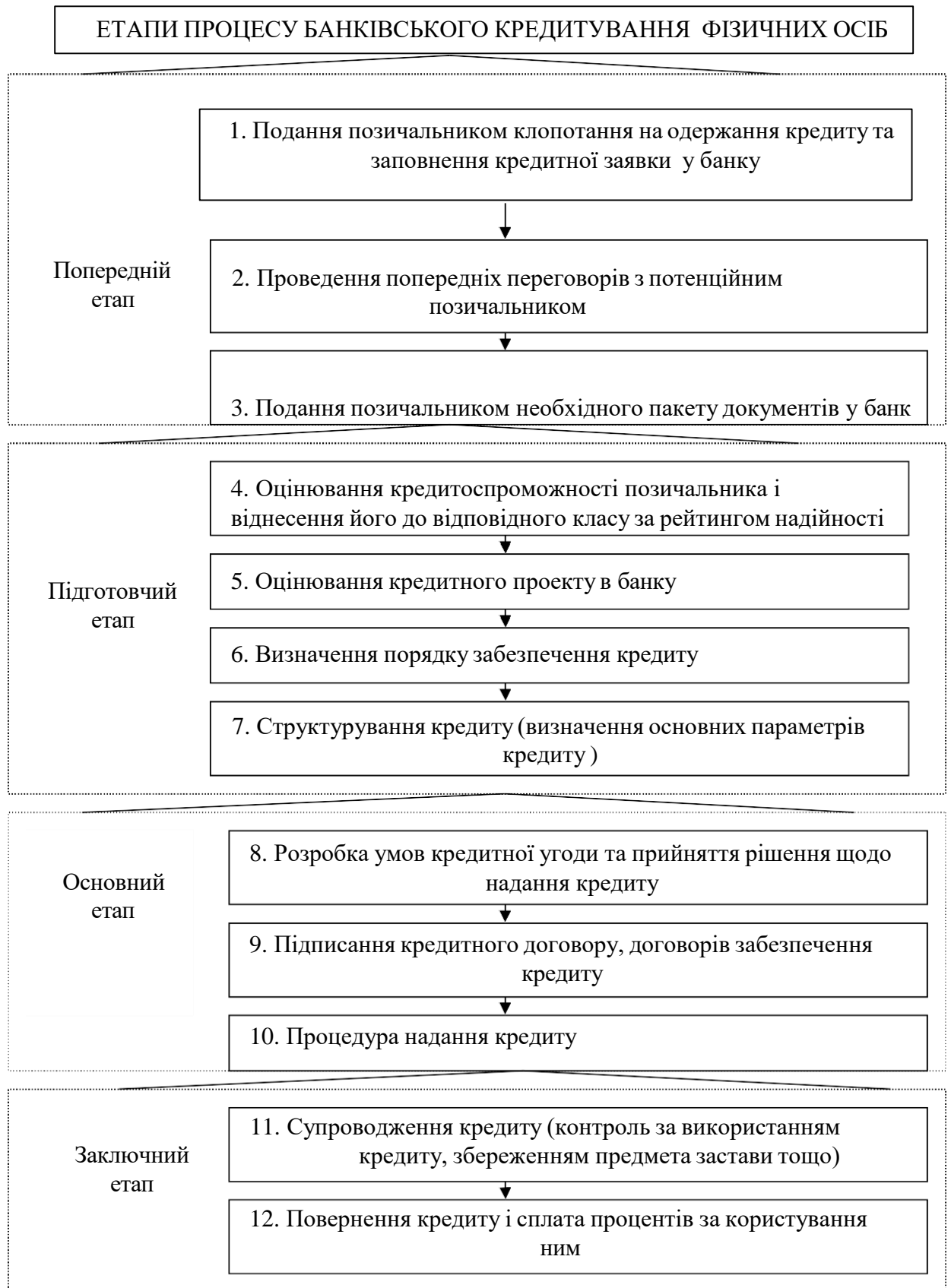
46. Personal Loans. URL: <https://www.forbes.com/advisor/personal-loans/>

47. Senkwe B.K., Gakubia Eng.R. Discussion paper on drivers of low creditworthiness in Kenyan WSPs.

48. What are green loans? URL: <https://www.nordea.com/en/news/what-are-green-loans>

ДОДАТКИ

Етапи процесу банківського кредитування фізичних осіб

Додаток Б

Аналітичний Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід

АТ «АБ «Радабанк» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Найменування статті	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2019	
						тис. грн.	%
Процентні доходи	236554	263793	361407	415882	415882	179328	175,8
Процентні витрати	92815	92862	134094	189104	356805	263990	384,4
Комісійні доходи	74218	100593	138335	137130	134550	60332	181,3
Комісійні витрати	16833	26755	33547	30392	35531	18698	211,1
Інші операційні доходи	10811	5223	8440	20087	11873	1062	109,8
Витрати на виплати працівникам	102324	129468	169024	140761	187405	85081	183,1
Витрати зносу та амортизація	18514	27230	39155	36819	36208	17694	195,6
Інші адміністративні та операційні витрати	40024	49688	68709	55739	125997	85973	314,8
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	х	х	х	15491	139256	139256	х
Прибуток до оподаткування	50353	33864	127338	15068	141227	90874	280,5
Витрати на податок на прибуток	9170	6193	23337	5765	77450	68280	844,6
Прибуток від діяльності, що триває	41183	27671	х	9303	63777	22594	154,9
Прибуток	41183	27671	104001	9303	63777	22594	154,9

Додаток В

Динаміка активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «АБ «Радабанк» за 2019 -2023 рр., тис. грн.

Найменування статті	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2019	
						тис. грн.	%
АКТИВИ							
Грошові кошти та їх еквіваленти	634007	678743	1107717	1924213	4145098	3511091	653,8
Кредити та аванси клієнтам	859709	972097	1843613	1155729	1551458	691749	180,5
Інвестиції в цінні папери	188505	1023290	1878033	393411	1230016	1041511	652,5
Відстрочені податкові активи	448	456	757	1519	2854	2406	637,1
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	x	x	8398	9988	11672	11672	
Основні засоби	114974	126 700	215678	191897	214273	99299	186,4
Інші фінансові активи	28 739	34 645	43998	97737	68070	39331	236,9
Інші нефінансові активи	36 587	46 400	59781	33151	42314	5727	115,7
Загальна сума активів	1862969	2882331	5157975	3807645	7265755	5402786	390,0
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ							
Кошти банків	-	350008	1047154	-	-	-	-
Кошти клієнтів	1500603	2146381	3598644	3295307	6616271	5115668	440,9
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	110	86	30	46	2964	2854	2694,5
Забезпечення винагород працівникам	-	-	11962	5800	7937	7937	-
Інші фінансові зобов'язання	51020	44844	38127	48655	39391	-11629	77,2
Поточні податкові зобов'язання	1285	3391	9911	3744	61646	60361	4797,4
Загальна сума зобов'язань	1553018	2544709	4726297	3366664	6761091	6708786	12926,3
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ							
Статутний капітал	200000	200000	301000	301000	301000	101000	150,5
Нерозподілений прибуток	89661	115272	107273	111375	174592	84931	194,7
Результат від операцій з акціонером	-	-	-329	-329	-329	-329	-
Резерви та інші фонди банку	20290	22350	23734	28935	29401	9111	144,9
Загальна сума власного капіталу	309951	337622	431678	440981	504664	194713	162,8

Додаток Д

Структура активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «АБ «Радабанк» за 2019 -2023 рр., %

Найменування статті	2019	2020	2021	2022	2023	Структурні зрушення			
						2020/2019	2021/2020	2022/2021	2023/2022
АКТИВИ									
Грошові кошти та їх еквіваленти	34,03	23,55	21,48	50,54	57,05	-10,48	-2,07	29,06	6,51
Кредити та аванси клієнтам	46,15	33,73	35,74	30,35	21,35	-12,42	2,02	-5,39	-9,00
Інвестиції в цінні папери	10,12	35,50	36,41	10,33	16,93	25,38	0,91	-26,08	6,60
Відстрочені податкові активи	0,02	0,02	0,01	0,04	0,04	-0,01	0,00	0,03	0,00
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	0,00	0,00	0,16	0,26	0,16	0,00	0,16	0,10	-0,10
Основні засоби	6,17	4,40	4,18	5,04	2,95	-1,78	-0,21	0,86	-2,09
Інші фінансові активи	1,54	1,20	0,85	2,57	0,94	-0,34	-0,35	1,71	-1,63
Інші нефінансові активи	1,96	1,61	1,16	0,87	0,58	-0,35	-0,45	-0,29	-0,29
Загальна сума активів	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	x	x	x	x
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ									
Кошти банків	0,00	13,75	22,16	0,00	0,00	13,75	8,40	-22,16	0,00
Кошти клієнтів	96,62	84,35	76,14	97,88	97,86	-12,28	-8,21	21,74	-0,02
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	0,01	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,04
Забезпечення винагород працівникам	0,00	0,00	11,15	5,21	4,55	0,00	11,15	-5,94	-0,66
Інші фінансові зобов'язання	3,29	1,76	0,81	1,45	0,58	-1,52	-0,96	0,64	-0,86
Поточні податкові зобов'язання	0,08	0,13	0,21	0,11	0,91	0,05	0,08	-0,10	0,80
Загальна сума зобов'язань	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	x	x	x	x
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ									
Статутний капітал	64,53	59,24	69,73	68,26	59,64	-5,29	10,49	-1,47	-8,61
Нерозподілений прибуток	28,93	34,14	24,85	25,26	34,60	5,21	-9,29	0,41	9,34
Результат від операцій з акціонером	0,00	0,00	0,08	0,07	0,07	0,00	0,08	0,00	-0,01
Резерви та інші фонди банку	6,55	6,62	5,50	6,56	5,83	0,07	-1,12	1,06	-0,74
Загальна сума власного капіталу	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	x	x	x	x

Заходи, направлені на покращення іпотечного кредитування фізичних осіб в Україні

Захід	Очікувані наслідки
Створення страхових фондів іпотечного кредитування	<p>Уряд може стимулювати приватні страхові компанії до створення спеціалізованих страхових продуктів для іпотечного кредитування, що включатиме пільгові програми або податкові стимули для страхових компаній, які надають страхові послуги для іпотечних кредитів.</p> <p>Уряд може створити державні гарантійні фонди, які гарантують погашення іпотечних кредитів у разі неплатоспроможності позичальника, що допоможе зменшити ризики для банків та збільшити доступність кредитів для позичальників.</p> <p>Уряд може сприяти розробленню стандартів страхування для іпотечного кредитування, включаючи визначення умов страхового покриття, розмірів страхових внесків та умов виплати страхового відшкодування.</p>
Підтримка програм перекредитування	<p>Уряд може сприяти розвитку ринку перестраховування, що дозволить страховим компаніям переносити ризики на інші страхові компанії, що допоможе розподілити ризики зменшити фінансові втрати в разі непередбачених обставин.</p>
Забезпечення доступності інформації та консультацій	<p>Важливо забезпечити доступність інформації та консультацій для потенційних позичальників щодо умов іпотечного кредитування, прав та обов'язків позичальників, а також процедур отримання кредиту за рахунок розміщення всієї доступної інформації на сайтах банків, проведення консультацій співробітниками банків та створення інформаційних матеріалів з питань іпотечного кредитування.</p>
Підтримка розвитку вторинного ринку іпотеки	<p>Створення урядом стимулюючих програм щодо попиту на іпотечні кредити для придбання житла на вторинному ринку. Це може включати пільгові умови кредитування, допомогу в оплаті витрат на переоформлення іпотеки, або податкові пільги для учасників ринку.</p> <p>Уряд та регулятори можуть сприяти розвитку стандартів та практик на вторинному ринку іпотеки, що сприятиме підвищенню довіри до цього ринку серед учасників.</p> <p>Уряд може забезпечити ліквідність на вторинному ринку шляхом залучення інвесторів, включаючи пенсійні фонди та страхові компанії, що може бути реалізовано через розробку фінансових інструментів, таких як облігації, підтримка розвитку ринку цінних паперів іпотечних кредитів, або створення спеціалізованих фондів.</p> <p>Уряд може спростити процедури переоформлення іпотеки, зменшити бюрократичні витрати та адміністративні обмеження, що обмежують доступність іпотечних кредитів на вторинному ринку.</p>